

כ. והשאר אכולים מאכלי הלז. ועיין מה שכתבתי
 בסימן קנ"ו סעיף (ו') [א] [ס"ק א] לענין זמון: **ל' צרבת תשעה באב** שריר. ונראה לי דעל כל פנים יעשה קודם הלז, דבזה ודאי
 לא מהני מה שאוכלין אחר כך מעודה ערפי על הארץ [כ] כמו שכתבו
 סימן הקנ"ב סעיף ט', [כ] דכיון
 שאוכלים צער יש להחמיר יותר:
 ל"ח **אסור לקטנים**. דקטנים נמי
 שייך בו חינות, אי משום אבילות אי
 משום עגמת נפש (תרומה הדשן
 סימן קנ"ב). ונ"ע, דציו"ד סימן
 שפ"ד [ס"ק ה] פסק דאין אבילות
 לקטן, ונראה לי דאבילות דרבים
 מתמירין טפי: **ל"ט מיהו בגדים**
 בזי. ומכל מקום לא יכנסו הרבה
 ביחד, מטעם משה [סימן טשג] והנהגות
 מנהגים [מנהגו אכ לוח נח], ונראה לי
 דיכנסו בלגעה אס אין מכנסין על
 גבי הנהר, [כ] עיין סימן הקל"ד
 [ס"ק א בהגה]:

ביונים דרמ"א

ד. דבריו עמנו [דקדק משה
 א"ת ה:]
 ה"ט שם:
 ו' ב"י [עמוד רש"י ד"ה
 כ"ח]:

עבודת זקנים

[ח] ויבוקו כל שמעב את
 האבילה מותר. כה שאין
 כן באכל תוך שבעה אף
 לפה שמעב אבילה אחר.
 ובידד סימן שי"ג [ס"ק א]
 שפסק בהדין בראת [ולא
 אכל עמוד טע] ובאן בהדין
 [תורה הלכה שער האל עין
 אלוהים עמוד יתן], ואפשר
 דמביא ליה ב"י משום
 שזוהא אבילות עתיקא על
 כן יש להקל בהדין.
 אמנם צ"ע בדברי הב"י
 עמוד בידד סימן שי"ג
 [עמוד ט"ז ד"ה והמנין]
 פוסק מדברי הר"ן בראת
 ובזה הענין בהדבור
 הלכה מותר האם שם עין
 האלטה עמוד קנ"ג והרמב"ם
 [א"ל ג' ב] דאסור כל שלשים
 יום אפילו העמב לאבילה,
 דע"ע פ"ג.

(ג) **תספורת שבוש זה**. נראה דהוא הדין נעילה לפרטים
 לאסור בשבוע זו, אבל קודם לזה מותר, אפילו לפי מה שנהגו אסור
 בתספורת מן שבעה עשר בחמנו כמו שכתב רמ"א בסעיף ד' מכל
 מקום נעילה לפרטים קיל מזה, כמו שכתב לענין אבל ציו"ד סימן
 ש"ג [ס"ק ז] דמות במקום מזה
 גבי אבל, הכי נמי כאן אין להחמיר
 בו בחומרת המנהג, כן נראה
 לענ"ד: (יד) **אב"א** לא
 במספרים. כתב מו"ח ז"ל [ב"ה
 עמוד רכה סוף דבור ראשון] דזה דוקא
 בשבוע שחל תשעה באב, אבל קודם
 לזה מותר בתספורת אבילות, דהיינו
 ששלמו לו שלשים בחזון ימים
 דמותר בכיבוס ותספורת. כתבו
 התוספות בפרק בתרה דתענית דף
 (כ"ט) [ל] [ע"א ד"ה והדין] וז"ל
 על גב דשלמו משמיה דרבי יוחנן
 [שם ט"ז, ב] דכלי פשתן מותר לכבס
 במועד, מכל מקום החמיר לנו מורי
 רש"י לתת קדישים שלנו לכבס אותם
 בשבוע שהיה זה תשעה באב קודם
 התענית, אבל היבא דחל תשעה באב
 בחמישי בשבת מותר לכבס ולספר
 מחלות ואילך מפני כבוד השבת,
 הוא להחיר לספר ולכבס בתשעה
 באב עלמנו. וכן, דבהדיא תניא [שם] חל להיות בחמישי לפני אסור לחזרו מותר, ואם
 איתא לישמעין דכו ביום עלמנו מותר, וכו',
 דגבי חל להיות בערב שבת קחני [שם] אס לא כיבס בחמישי מותר מן המנחה ולמעלה, ומסיק דלייט עלה אב"י, וכל שכן כשהחל להיות
 בחמישי דודאי אסור בו ביום אפילו לאחר מנחה. ואין לומר דמה דשרי התוספות מחלות ולמעלה היינו ביום רביעי שהוא ערב תשעה
 באב, דהא תניא בתל בחמישי לפני אסור, וכו', דטפי יש להחמיר אחר הלזות מקודם הלזות. הלכך אין לסמוך על הוראה זו, עכ"ל.
 ומו"ח ז"ל [ב"ה שם ד"ה וכהן] הסכים לכך אין לומר שזכר הב"י, והא דתניא לפני אסור היינו [שלא] לכבוד שבת. ולא דק, דבהדיא
 זכר שם בצרייתא במקום שמוחר לכבס היינו מפני כבוד השבת, ואם כן במקום האסור אסור אפילו לכבוד [שבת]. ולענ"ד נראה
 דברי התוספות כפשוטן נכונים, דבתשעה באב עלמנו מותר אחר הלזות, דאחר הלזות שייך ליום מחר כמו שכתב שאתר הלזות נוהגים
 לשחוט ולהכין לרבי הסעודה כדאיתא לקמן [סימן הקט"ט ס"ק ז], וכן הוא בהרבה דברים. וזהו יתח קושיות ב"י למה אמרו דמות
 לחזרו ולא אמרו רבוחא [כ] דאפילו בתשעה באב עלמנו מותר (ביום) [כ] אחר הלזות, דהא בזה הלילה, כיון דמותר ביום מחר ממילא
 מותר ביום שלפניו אחר הלזות, לזו אין החומרה כל כך עליו והקילו לכבוד שבת כאן לגמרי. ומה שהקשה ב"י דהא חל תשעה באב
 בערב שבת לייט אב"י [כ] מאן דכיבס בתשעה באב עלמנו לא קשה מיד, דהתם היה אפשר לו בחמישי כדאיתא בצרייתא שם חל
 להיות בערב שבת מותר לכבס בחמישי ואם לא כיבס בחמישי מותר לכבס בערב שבת מן המנחה ולמעלה, לייט עלה אב"י, נראה
 דעיקר לטוחא דאב"י כיון דהיה יכול לכבס בחמישי ולא כיבס, אבל בחל תשעה באב בחמישי אי אפשר לו לכבס ביום רביעי, שאין
 היתר כלל אפילו לכבוד שבת אלא בחמישי כדאיתא שם בצרייתא, אז אין עליו חטא בזה שכובס לכבוד שבת אחר הלזות כי אי אפשר
 לו קודם לזה. ודומה לזה אמרינן גבי הלזות במועד [מיעד קטן י"ג, ב] דכל שהיה אפשר לו לגלה קודם המועד אסור לגלה במועד, ואם
 לא היה אפשר מותר לגלה במועד, והכא נמי ממש כן. ואם כן הוראה זו נכונה ומסתבר, אלא דמכל מקום ליריד אין להקל בכך כיון
 [כ] דאין מתמירין (בפ"י) [אפילו] * ביום העשירי כדלקמן [סימן הקט"ט], על כן פשיטא שאין קולה בתשעה באב עלמנו אחר הלזות.
 בריה ז"ל [ב"ה עמוד רל ד"ה ועל] החיר ליואל בדרך למרחוק בשבוע שחל זה תשעה באב לכבס לו בגדי פשתן לכבוד שבת אפילו לכתה
 שבתה שהוא נרין, כיון דאחר תשעה באב לא יתאל לכבס אותם:

אין להזמין עד ערב שבת מפני טורח השבת, עכ"ל. והקשה ב"י [עמוד רל ד"ה ומ"ט] דבר חז"ל
 באב עלמנו. וכן, דבהדיא תניא [שם] חל להיות בחמישי לפני אסור לחזרו מותר, ואם
 איתא לישמעין דכו ביום עלמנו מותר, וכו',
 דגבי חל להיות בערב שבת קחני [שם] אס לא כיבס בחמישי מותר מן המנחה ולמעלה, ומסיק דלייט עלה אב"י, וכל שכן כשהחל להיות
 בחמישי דודאי אסור בו ביום אפילו לאחר מנחה. ואין לומר דמה דשרי התוספות מחלות ולמעלה היינו ביום רביעי שהוא ערב תשעה
 באב, דהא תניא בתל בחמישי לפני אסור, וכו', דטפי יש להחמיר אחר הלזות מקודם הלזות. הלכך אין לסמוך על הוראה זו, עכ"ל.
 ומו"ח ז"ל [ב"ה שם ד"ה וכהן] הסכים לכך אין לומר שזכר הב"י, והא דתניא לפני אסור היינו [שלא] לכבוד שבת. ולא דק, דבהדיא
 זכר שם בצרייתא במקום שמוחר לכבס היינו מפני כבוד השבת, ואם כן במקום האסור אסור אפילו לכבוד [שבת]. ולענ"ד נראה
 דברי התוספות כפשוטן נכונים, דבתשעה באב עלמנו מותר אחר הלזות, דאחר הלזות שייך ליום מחר כמו שכתב שאתר הלזות נוהגים
 לשחוט ולהכין לרבי הסעודה כדאיתא לקמן [סימן הקט"ט ס"ק ז], וכן הוא בהרבה דברים. וזהו יתח קושיות ב"י למה אמרו דמות
 לחזרו ולא אמרו רבוחא [כ] דאפילו בתשעה באב עלמנו מותר (ביום) [כ] אחר הלזות, דהא בזה הלילה, כיון דמותר ביום מחר ממילא
 מותר ביום שלפניו אחר הלזות, לזו אין החומרה כל כך עליו והקילו לכבוד שבת כאן לגמרי. ומה שהקשה ב"י דהא חל תשעה באב
 בערב שבת לייט אב"י [כ] מאן דכיבס בתשעה באב עלמנו לא קשה מיד, דהתם היה אפשר לו בחמישי כדאיתא בצרייתא שם חל
 להיות בערב שבת מותר לכבס בחמישי ואם לא כיבס בחמישי מותר לכבס בערב שבת מן המנחה ולמעלה, לייט עלה אב"י, נראה
 דעיקר לטוחא דאב"י כיון דהיה יכול לכבס בחמישי ולא כיבס, אבל בחל תשעה באב בחמישי אי אפשר לו לכבס ביום רביעי, שאין
 היתר כלל אפילו לכבוד שבת אלא בחמישי כדאיתא שם בצרייתא, אז אין עליו חטא בזה שכובס לכבוד שבת אחר הלזות כי אי אפשר
 לו קודם לזה. ודומה לזה אמרינן גבי הלזות במועד [מיעד קטן י"ג, ב] דכל שהיה אפשר לו לגלה קודם המועד אסור לגלה במועד, ואם
 לא היה אפשר מותר לגלה במועד, והכא נמי ממש כן. ואם כן הוראה זו נכונה ומסתבר, אלא דמכל מקום ליריד אין להקל בכך כיון
 [כ] דאין מתמירין (בפ"י) [אפילו] * ביום העשירי כדלקמן [סימן הקט"ט], על כן פשיטא שאין קולה בתשעה באב עלמנו אחר הלזות.
 בריה ז"ל [ב"ה עמוד רל ד"ה ועל] החיר ליואל בדרך למרחוק בשבוע שחל זה תשעה באב לכבס לו בגדי פשתן לכבוד שבת אפילו לכתה
 שבתה שהוא נרין, כיון דאחר תשעה באב לא יתאל לכבס אותם:

ברך להם למחרתיך

כח בשי"י [שמי"ז ז' וכו'] אסור. ובערב שבת שלום שבעי של תשעה באב להיות בחוסה יש נהגים שלא להסתפר, וכשהל תשעה באב בתלמא יתיר דבחר שבתא נמן
 לעשות כן כדי שלא יכנס תוקטת לתענית, כן נראה לי:

ביאור הגר"א

בתורה האדם [ענין האבילות בתספורת שבוש עמוד קנ"ג] וברא"ש [שם סימן טו] דעין
 בידד סימן שי"ג [ס"ק א] [כ] [ענין יתן אסור ב"י עיין תוספות בפרק ד'
 דבבבות מ"ג א' א' ד"ה במקום מ"ו] אלא גירסת כל הפוסקים הראשונים גם
 לספר, ופירש ה"ר באר [והוא בברייתא ע"ע ע"ה ה"ה דרשות] ויחל

[כז] יב"ב ב"י, דאז ברינא אסור, כמו שכתוב בגמרא [תענית ל' א']
 [כח] [שפי"א יא] ב"י ב"י ב"י כמו שכתבתי לעיל בסעיף ט' [סי' ה] וכמו
 שכתוב בסוף נדרים פ"א ב' התניא דברים מ"ו, ופורץ גדר מ"ו, כמו שכתוב
 בפרק י"ד דשבת [ק"ו א] ובפרק ב"י דעבודה זרה [מ"ג ב'] [כט] [הנהג' יסירת

אין להכול צער [ולשחות] [כ] יין רק ל"ו מנין מזומנס וזה
 אפילו ל"ו [ל"ד] צרבת תשעה באב שרי [כ] ובלבד שלא יהיה
 כסעודה שממסקי בה:
 י"א [כח] כל מי שאובל בשר במקום שנוהגים בו
 איסור פורץ גדר הוא וישבנו נחשו: הגה
 [כט] ומוחר לשחות כל שכן אפילו של דגש שקורים מ"ד:
 י"ב [י"ג] [י"ג] תספורת שבוש זה אחר ראשו ואחר
 כל שער שבו אסור:
 י"ג [מ"א] ויבוקו כל שמעב את האבילה מותר:
 י"ד [מ"ב] אסור לגדולים ל"ח לספר לקטנים ולבבס
 כסותם בשבת זו [שחל תשעה באב להיות
 בתוכה] [כ] הגה ל"ט [מ"ג] מיהו נגדים שמלפסין בהם
 הקטנים לגמרי שמואלים בהם רעי ומשמיעין בהם הני ודאי
 [ל"ח] משרא שרי ואפילו בנגדי שחר קטנים נוהגים להקל:
 מ"ז [מ"ז] מי שתכפרוהו אבילות של מות ושל שבת זו והכביד שערו מיקל בתערך
 [י"ד] אבל לא במספרים ומבבס כסותו במים אבל לא בנתר ובחול:

דאין להזמין עד ערב שבת מפני טורח השבת, עכ"ל. והקשה ב"י [עמוד רל ד"ה ומ"ט]
 באב עלמנו. וכן, דבהדיא תניא [שם] חל להיות בחמישי לפני אסור לחזרו מותר, ואם
 איתא לישמעין דכו ביום עלמנו מותר, וכו',
 דגבי חל להיות בערב שבת קחני [שם] אס לא כיבס בחמישי מותר מן המנחה ולמעלה, ומסיק דלייט עלה אב"י, וכל שכן כשהחל להיות
 בחמישי דודאי אסור בו ביום אפילו לאחר מנחה. ואין לומר דמה דשרי התוספות מחלות ולמעלה היינו ביום רביעי שהוא ערב תשעה
 באב, דהא תניא בתל בחמישי לפני אסור, וכו', דטפי יש להחמיר אחר הלזות מקודם הלזות. הלכך אין לסמוך על הוראה זו, עכ"ל.
 ומו"ח ז"ל [ב"ה שם ד"ה וכהן] הסכים לכך אין לומר שזכר הב"י, והא דתניא לפני אסור היינו [שלא] לכבוד שבת. ולא דק, דבהדיא
 זכר שם בצרייתא במקום שמוחר לכבס היינו מפני כבוד השבת, ואם כן במקום האסור אסור אפילו לכבוד [שבת]. ולענ"ד נראה
 דברי התוספות כפשוטן נכונים, דבתשעה באב עלמנו מותר אחר הלזות, דאחר הלזות שייך ליום מחר כמו שכתב שאתר הלזות נוהגים
 לשחוט ולהכין לרבי הסעודה כדאיתא לקמן [סימן הקט"ט ס"ק ז], וכן הוא בהרבה דברים. וזהו יתח קושיות ב"י למה אמרו דמות
 לחזרו ולא אמרו רבוחא [כ] דאפילו בתשעה באב עלמנו מותר (ביום) [כ] אחר הלזות, דהא בזה הלילה, כיון דמותר ביום מחר ממילא
 מותר ביום שלפניו אחר הלזות, לזו אין החומרה כל כך עליו והקילו לכבוד שבת כאן לגמרי. ומה שהקשה ב"י דהא חל תשעה באב
 בערב שבת לייט אב"י [כ] מאן דכיבס בתשעה באב עלמנו לא קשה מיד, דהתם היה אפשר לו בחמישי כדאיתא בצרייתא שם חל
 להיות בערב שבת מותר לכבס בחמישי ואם לא כיבס בחמישי מותר לכבס בערב שבת מן המנחה ולמעלה, לייט עלה אב"י, נראה
 דעיקר לטוחא דאב"י כיון דהיה יכול לכבס בחמישי ולא כיבס, אבל בחל תשעה באב בחמישי אי אפשר לו לכבס ביום רביעי, שאין
 היתר כלל אפילו לכבוד שבת אלא בחמישי כדאיתא שם בצרייתא, אז אין עליו חטא בזה שכובס לכבוד שבת אחר הלזות כי אי אפשר
 לו קודם לזה. ודומה לזה אמרינן גבי הלזות במועד [מיעד קטן י"ג, ב] דכל שהיה אפשר לו לגלה קודם המועד אסור לגלה במועד, ואם
 לא היה אפשר מותר לגלה במועד, והכא נמי ממש כן. ואם כן הוראה זו נכונה ומסתבר, אלא דמכל מקום ליריד אין להקל בכך כיון
 [כ] דאין מתמירין (בפ"י) [אפילו] * ביום העשירי כדלקמן [סימן הקט"ט], על כן פשיטא שאין קולה בתשעה באב עלמנו אחר הלזות.
 בריה ז"ל [ב"ה עמוד רל ד"ה ועל] החיר ליואל בדרך למרחוק בשבוע שחל זה תשעה באב לכבס לו בגדי פשתן לכבוד שבת אפילו לכתה
 שבתה שהוא נרין, כיון דאחר תשעה באב לא יתאל לכבס אותם:

8

Alja Shadal, Luz Tsipon

ספר

אור לציון

תשובות

א

כולל תשובות, פסקי הלכות, וחקרי דינים,
 מארבעת חלקי שו"ע
 אשר חברתי וערכתי בהמלת ה' עלי
 הצב"י בן ציון אבא שאול ס"ט
 ר"מ ישיבת "פורת יוסף" ירושלים.

יו"ל ע"י
 ישיבת "פורת יוסף" ומכון "אור לציון"
 פה עיה"ק ירושלים ת"ו

שנת שועתי אליך ותרפאני (תשמ"ז) לפ"ק

ר' יוחנן, ותירצה הגמ', לאו הלכה איתמר, אלא מטין איתמר וכו', משמע בהדיא שאינה הלכה מעיקר הדין לומר ותודיענו וכו', ורק אחרי כן הגמ' מביאה אמר רב יוסף אנא לא האי ידענא וכו', אלא מדרב ושמואל ידענא דתיקינו לן מרגניתא בבבל, ותודיענו וכו', כלומר שהיא תקנה מאוחרת שתיקנו רב ושמואל, אבל לפני כן לא היתה תקנה זו.

ומאחר שכן, אין לנו לקנוס מי שטעם קודם הבדלה על הכוס ביום טוב אחר שבת שיחזור להבדיל בתפילתו, שהרי כל מה שאנחנו מבדילים ותודיענו וכו', אינו אלא משום תקנתא בתרייתא ולא מעיקר הדין, לכן באדם שטעה, יחזור הדבר להיות כפיו עיקר הדין, ואין לנו להביא ראיה לומר שיצטרך לחזור ולהבדיל בתפילתו כדין כל טועה במוצאי שבת שחזור להבדיל בתפילתו כנ"ל, דשאני התם שהיא תקנת אנשי כנסת הגדולה לומר אתה חוננתנו וכו', ולכן אם עבר וטעם קודם הבדלה על הכוס חוזר להבדיל בתפילתו.

תשובה מרן בש"ע סימן רצ"ד ס"א פסק, שאם טעה ולא הבדיל בחונן הדעת, משלים תפילתו, שהרי מבריל על הכוס, ואם טעם קודם שהבדיל על הכוס, צריך לחזור ולהבדיל בתפילתו, דקנסינן ליה כיון ששכח גם להבדיל על הכוס תחילה, ופסק הפרי מגדים שם דה"ה ביום טוב שחל להיות אחר השבת, שאם שכח להבדיל בתפילתו ותודיענו וכו', וגם טעם לפני הבדלה על הכוס, חוזר להבדיל בתפילתו, ע"ש.

אמנם נראה לענין שאין צריך לחזור ולהבדיל בתפילתו אם טעם קודם הבדלה על הכוס ביום טוב שחל אחר השבת, והטעם לזה, שהרי מוכח מהסוגיא במסכת ברכות (דף ל"ג ע"ב) שמעיקר הדין לא תיקנו חכמים לומר ותודיענו וכו', בתפילת ערבית של יום טוב אחר השבת, אלא שזה תקנה מאוחרת יותר שתיקנו לומר ותודיענו וכו', שהרי הגמ' אמרה שם, ודאי דאמריתו משמיה דר' יוחנן הלכה כר' אליעזר ביום טוב שחל להיות אחר השבת וכו', והקשתה הגמ' מאי הלכה דקאמר

סימן ל"ח

בדין אכילת בשר לקטנים בשבוע שחל בו תשעה באב

משום מצוה, והביא ראיה לדבריו מדברי הרמ"א (שם ס"ט), שכתב שמצניעים מר"ח ואילך הסכין של שחיטה, ואם איתא דמותר לקטנים, מדוע סתם וכתב שמצניעין, הלא אפשר לשחוט לקטנים, אלא ודאי דאף לקטנים אסור, וגם הא"ר (שם סע"י) אות כ"ד) כתב כדברי הדגמ"ר.

והנה המ"ב (שם ס"ק ע'), העתיק כדברי הדגמ"ר והא"ר, דדווקא ביין של מצוה מותר, אבל בלא מצוה אסור אף שאינו יודע להתאבל, ודלא כהמ"א, ושם בשעה"צ תמה על הח"א שהעתיק דברי המ"א, וכתב שהוא לפלא כיון שרבים חולקים עליו.

והנה צ"ע בדין זה שאסרו בשר ויין לקטנים, דהלא אף לגדולים מה שאסורים בבשר

כתב הרמ"א (סי' תקנ"א ס"ו), ונוהגין להחמיר שלא לשתות יין בכרהמ"ז ולא בהבדלה, אלא נותנים לתינוק (ובמקום דליכא תינוק מותר בעצמו לשתות הבדלה), וכתב שם המ"א (ס"ק ל"א), דמשמע שמותר ליתן לתינוק בשר ויין בשבוע זו, דמעיקרא לא נהגו אסור להחמיר, ודווקא בתינוק שאינו יודע להתאבל על ירושלים, עכ"ל, משמע דאם הגיע לחינוך עד כדי שידע להתאבל אסור בבשר ויין, וצ"ל דהטעם הוא משום מצות חינוך להתאבל או משום עגמת נפש, כמו לגבי כיבוס ותספורת (דבסעי' י"ד), וכמבואר במ"א (שם ס"ק ל"ח).

והדגמ"ר (שם ס"ט) חולק על המ"א, וסובר דכל קטן אסור בבשר ויין, ואפילו קטן ביותר, ורק בכוס של הבדלה וברהמ"ז התירו לקטן

76

ומה שהביא הדגמ"ר ראייה לאסור מהא דכתב הרמ"א דמצניעין הסכין מר"ח, אין זו ראייה, דאפ"ל דאין דרך לשחוט במיוחד לקטנים כיון שהגדולים לא אוכלים, דרגילות הוא לשחוט לגדולים ואגב כן נותנים לקטן לאכול, ומ"מ אין זה איסור לשחוט לקטן, ואם ירצה ישחט ויאכיל לקטן.

ומעתה יש לתמוה על המ"ב, מדוע פסק להחמיר בהדגמ"ר והא"ר, ושבק להמ"א שהוא גדול הפוסקים, דבמקום שאיסורו רק מחמת מנהג יש להקל בקטנים, דהיינו להחמיר בהמ"א לאסור בקטנים שמבינים באבילות, אבל בקטן ביותר מנא לן להחמיר.

ולכן נלע"ד שאין לאסור בשר לקטנים בשבוע זה, ומ"מ לבני אשכנז אין דעתי להקל כשהגיעו להכרת אבילות, דאפשר שאחר שהמ"א אסר בזה נהגו אח"כ איסור לקטנים, אבל למנהג בני הספרדים לא כתוב שנהגו להצניע הסכין, גם לא מצאנו מי שכתב שנהגו לאסור בשר לקטנים בשבוע זה, וע"כ נראה דגם קטן שהגיע לחינוך ויודע ענייני אבילות מותר להאכילו בשר, דבספק מנהג מעמידים על עיקר הדין, ועוד דעצם איסור אכילת בשר אינו מטעם אבילות אלא מטעם ביטול הקרבנות וכנ"ל, וזה לא שייך בקטנים.

וע"פ דברינו מיושבים דברי השו"ע על נכון, דהנה האחרונים נתקשו, דבסימן תקנ"א (ס"ד) כתב דלאחר התענית מותר לספר ולכבס מיד, ולא הזכיר דמנהג כשר לאסור גם ליל עשירי ויומו, כדרך שכתב (בס"ו תקנ"ח) לגבי אכילת בשר ויין, ומאי שנא כיבוס ותספורת מאכילת בשר ויין, והרש"ל פסק דה"ה דמנהג כשר שלא לכבס ולספר בליל עשירי ויומו, וע"פ דברינו מיושב, דהאמת לאחר התענית מותר לכבס ולספר מיד, דכיון שהאבילות נגמרה מותר, אבל אכילת בשר ושחיית יין, שאינו מטעם אבילות אלא מטעם ביטול הקרבנות וכנ"ל, בזה מנהג כשר להחמיר גם בליל עשירי ויומו מהטעם הנ"ל.

L

ויין הוא רק מחמת מנהג ולא מצד הדין, וא"כ מנלן שמנהג זה נהגו לאסור אף בקטנים, ואפילו בקטנים שמבינים באבילות מנלן דנהגו בהם איסור.

ועוד דלגבי כיבוס ותספורת לקטנים בשבוע שחל בו ט"ב (דבסעי' י"ד), נאמרו בזה שני טעמים, או משום חינוך דאבילות, או משום עגמת נפש, וכנ"ל, ומנא לן ששני הטעמים מוסכמים להלכה, אולי רק טעם אחד הוא להלכה, ושמא הטעם הוא משום עגמת נפש, והא לא שייך לגבי בשר, דאטו משום עגמת נפש נחמיר על קטן שלא לאכול בשר, והלא צריכים הם לבשר והיינו רבתייהו, ואינו דומה לכיבוס ותספורת שיכולים הקטנים לסבול.

ואף אם נאמר שהם טוברים ששני הטעמים אמת, ויש לחוש לשני הטעמים, ולכן מחמירים באכילת בשר לקטנים מטעם חינוך באבילות, כמו לגבי כיבוס ותספורת, מ"מ קשה, דבכל מקום שיש שני טעמים אין לחוש לשני הטעמים אלא דווקא לגדולים, אָבל לקטנים נקטינן כהטעם דלקולא, וראיה לזה מדין קטניות בפסח, שבני אשכנז נהגו בזה איסור, ומ"מ מקילים בזה לקטנים, והיינו טעמא דלא הנהיגו לאסור בזה אלא דווקא לגדולים, ומכ"ש הכא מנלן דהנהיגו אבילות בבשר ויין אף על הקטנים, ובפרט דלפי הטעם השני לא שייך כלל להחמיר בקטנים.

ועוד אף אם נאמר שהטעם שאסרו כיבוס ותספורת לקטנים הוא משום אבילות, מכל מקום לגבי בשר ויין לא שייך לומר כן, דמה ענין בשר ויין לדיני אבילות, הרי כל הטעם שאסרו בשר ויין הוא כדי שלא ישכח רישו, וצערא בעלמא הוא, או משום ביטול הקרבנות וניסוך היין (כמ"ש בשע"ת בשם הטור והרא"ש) ולא משום אבילות (וכמ"ש יד אפרים בשם הרש"ל), ולא דמי לכיבוס ותספורת, תדע שהרוי אבל מותר בבשר ויין אע"פ שאסור בכיבוס ותספורת.

ספר
אור לציון

תשובות ג'

כולל תשובות, פסקי הלכות, וחקרי דינים
לפי סדר השו"ע, בהלכות:
ראש חודש, פסח, ספירת העומר, יום טוב,
חול המועד, תעניות (או"ח תי"ז - תקס"ח)

משיעוריו וכתביו של רבינו הגדול שר התורה עמוד
התורה הגאון האמיתי מרן ראש הישיבה
רבינו **בן ציון אבא שאול** זללה"ה
ראש ישיבת "פורת יוסף" ירושלים

יו"ל ע"י המכון שעל יד
הישיבה הגדולה "אור לציון"
פה עיה"ק ירושלים ת"ו

שנת יצו ה' את הברכה (תשס"ה) לפ"ק

76 ו. שאלה. האם חולים או קטנים מותרים לאכול בשר בימים שנהגו שלא לאכול בהם בשר. תשובה. חולה או יולדת מותרים באכילת בשר בימים אלו. וכן אדם חלש שצריך לאכול בשר, מותר לו לאכול בשר, ואף בשבוע שחל בו תשעה באב. ועדיף שיאכל בשר עוף אם די לו בכך. ואם יש לו חוסר דם וצריך בשר בהמה, יאכל בשר בהמה. ומעוברות ומניקות אינן מותרות בבשר ויין אלא אם הן חלשות וצריכות לכך. וקטנים פחותים מגיל בר מצוה מבני ספרד, מותרים בבשר בימים אלו. ולבני אשכנז אין לתת אלא לקטנים שעדיין לא הגיעו לגיל שיודעים להתאבל על ירושלים. L

ז. שאלה. האם מותר לאכול אחר ראש חודש אב בשר שנשתייר משבת חזון. תשובה. בשר שנשתייר משבת חזון, אם יכול ליתנו לקטנים פחותים מגיל בר מצוה או לשומרו בהקפאה עד לאחר עשירי באב, יעשה כן. ואם אינו יכול, ויש בבשר שיעור סעודה אחת לפחות, יש

וגם נחבאר שם, שלבני אשכנז יש להקל להאכיל לקטנים שלא הגיעו לחינוך ואינם יודעים להתאבל על ירושלים. שאף שבמ"ב שם ס"ק ע' כתב להחמיר אף בקטנים ביותר שלא יודעים להתאבל, העיקר כדברי המג"א שם ס"ק ל"א, שמותר לתת לקטן שאינו יודע להתאבל על ירושלים, וכמו שנתבאר שם. (וראה בספר אור לציון תשובות ח"ב פרק ל"ו תשובה ד', שקטן עד גיל שלש עשרה שנה דינו כחולה שאין בו סכנה לענין חילול שבת עבורו, ע"ש). L

ז. הנה לענין בשר שנשתייר משבת חזון, אם מותר לאוכלו אחר השבת, האריכו בזה האחרונים וצידדו לכאן ולכאן. וראה מה שכתבו בזה החיד"א בברכ"י בסימן תקנ"א אות ו' ובמחבר"ר בקו"א שם ובשדי חמד מערכת בין המצרים סימן א' אות ו' ובפאת השדה אות ג'. ותורף דברי הסוברים להקל הוא מג' טעמים. יש שרצו להקל מטעם הואיל ואשתרי אשתרי, וכדמצינו בחולין דף י"ז ע"א, לענין אי שרו איברי בשר נחירה שהכניסו ישראל עמהם לארץ כיון שהותרו בהם במדבר ואמרינן הואיל ואשתרי אשתרי או לא, וסלקא בתיקו. וכתבו הפוסקים שבאיסור דרבנן אזלינן להקל, וכמ"ש בברכ"י שם. ויש רצו להקל משום דשיורי מצוה נינהו. וראה בזה בשו"ת קול אליהו סימן מ"ה. ויש שרצו להקל משום איבוד אוכלין. וראה בזה ביפה ללב ח"ב שם אות ו'.

והנה לענין הטעם הראשון לא נראה שאפשר לסמוך להקל על פי טעם זה, שנראה שיש חילוק יסודי בין כל מקום שמצינו שאמרו בו הואיל ואשתרי אשתרי

וגילים לעשות סעודה עם בשר בסיום המסכת, אין להקל לאכול בשר בימים אלו ע"י השתתפות בסיום המסכת. (וראה עוד לענין סיום מסכת לעיל בפרק י"ב בבאורים לתשובה א').

76 ו. בדברי הרמ"א בסימן תקנ"א סעיף ט' מבואר, שחולה מותר לו לאכול בשר אחר ראש חודש אב. וכתב בשבות יעקב סימן כ"ז, שאפילו במקצת חולי יש להקל, ע"ש. וכן כתב במ"ב שם ס"ק ס"א. ונראה שאדם חלש שצריך לאכול בשר כדי להתחזק, וכל שכן יולדת, מותרים הם באכילת בשר. אלא שאם די להם באכילת בשר עוף, יאכלו בשר עוף, שבמג"א שם ס"ק כ"ח כתב, שמי שאי אפשר לו לאכול מאכלי חלב, מותר לו לאכול בשר עוף, שלא היו מקריבים ממנו קרבן, וגם אין שמחה אלא בבשר בהמה, ע"ש. ואולם אם יש לו חוסר דם, וצריך דוקא בשר בהמה, יאכל בשר בהמה. (וראה עוד בספר מועד לכל חי סימן י' אות כ'). וכן מעוברות ומניקות, אם חלשות וצריכות לכך מותרות. אבל בלאו הכי אסורות. (וראה במ"ב ס"ק ס"א וס"ד).

86 ו. לענין קטנים, כבר נתבאר בספר אור לציון תשובות ח"א חאו"ח סימן ל"ח, שאין לאסור בשר לקטנים בימים אלו, משום שעיקר הטעם למנהג שלא לאכול בשר ולא לשתות יין בימים אלו, אינו משום אבילות, אלא מטעם שבטלו הקרבנות וניסוך היין, ולכן אף אם יש חינוך לאבלות לקטן, מכל מקום אין לאסרו בבשר ויין שאינם מטעם אבילות. וכל איסור אכילת בשר ושתית יין אינו מדינא אלא ממנהגא.

Shternbukh, Mosheh

שו"ת

תשובות והנהגות

השלם

חלק שני

בולל

תשובות בד' חלקי שו"ע למעשה הא"ך לנהוג
הידורים, אזהרות, והנהגות לכל ימות השנה
ובתוכם דברים הרבה בע"פ שקבלתי ושמעתי
מגאוני וצדיקי הדור (וצ"ל)

מאת

הרב משה שמרנבוך

רב וראב"ד דק"ק מרכז התורה ביהמנסבורג
מח"ס "מועדים וזמנים" ו"טעם ודעת" עה"ת
סגן נשיא העדה החרדית בעיה"ק

מהדורה חדשה

סודר מחדש עם הרבה הוספות, הערות ומקורות
בתוך התשובות ופנים חדשות בא לכאן בכל הספר

עיה"ק ירושלים תובכ"א
שנת תשנ"ד לפ"ק

"ואפשר דשאני גילוח ששערותיו מוכיחים עליו שהם גדולים אבל גבי כיבוס לא מוכח מילתא דיש לומר שיש להם עוד בבית", ומפורש שאסור בחוה"מ בבגדי קטנים ביותר אם יש לו, ול"כ ה"ה בתשעת הימים.

אמנם לע"ד נראה לחלק דאפשר דהמג"א קאמר לה דוקא בחוה"מ שהאיסור כעין גדר מלאכה, וכשאין בזה צורך לא שרינן, אבל בתשעת הימים שאיסור כיבוס משום אבילות שרצו למנוע מאדם עונג, ולכן אסרו לו גם כיבוס בגדיו, בזה יש לומר שבבגדים שהם של קטנים ביותר דההיתר משום שאין בכיבוסן של אלו משום שמחה וכמבואר במ"ב שם (ס"ק פ"ד) להכי לא גזרו בזה כלל.

ולכן לכאורה נראה שבתשעת הימים לא אסרו לכבס בחיתולים אף אם יש לו, וכ"ש שאינו מחוייב לקנות יותר שלא יצטרך לכבס, וחלוק בזה דין תשעת הימים שיסודו מדין אבילות שאסרו כיבוס שניכר בזה אבילות, ובבגדים שמתלכלכים לא אסרו, משא"כ בחוה"מ דמותו אף שאין האיסור רק בגדר מלאכה, כמו שביארנו במק"א שכיבוס בחוה"מ אינו רק בגדר איסור מלאכה, רק אסרו כיבוס כמו גילוח, שאסרו גם משום מלאכה בחוה"מ וגם מגזירה בפ"ע מד"ס ששורשה שאסרו כדי שלא יכנס לרגל כשהוא מנוול, וה"נ באיסור כיבוס הוא גזירה בפ"ע ולא מגדר מלאכה בחוה"מ כלבד אלא גם דין בפ"ע שאסרו כיבוס בחוה"מ שאף ע"י עכו"ם אסרו, ושורש האיסור שלא "יכובסו בגדיו בחוה"מ", ולכן ע"י עכו"ם בחוה"מ אינו רק איסור שבות אלא מעיקר איסור כיבוס שהחמירו בזה וכמ"ש. ובזה י"ל דהאיסור הוא בכל גזוני, וההיתר הוא רק לצורך המועד כשאין לו אחרים ואלו מתלכלכים, ולא יועיל לו הכיבוס שלפני המועד ולכן לא גזרו בזה הגזירה שלא יכובסו בגדיו בחוה"מ, וגם מצד המלאכה דכיבוס בחוה"מ כיון שהוא לצורך המועד ואין טורח בכיבוסן כ"כ לא גזרו, (ע"ע במ"ב סי' תקל"ד ס"ק י"ב), אך כשאין צורך בכך ורואי לא התירו, וכמו שביארנו.

סימן רנט

שאלה: מוזנות שנילושו ביין לבד אם מותר לאכלן בשבוע שחל בו ת"ב.

במחבר (תקנ"א סעיף י') לענין בשר פסק שמוחרין כתבשיל שנתבשל בו בשר, אבל האחרונים

הסכימו שלדידן נהגו לאסור גם תבשיל של בשר, אבל לענין יין לא נתבאר, ו"בבאר היטב" שם (ס"ק כ"ט) מביא שהט"ז מתיר ביין שנתערב בתבשיל אף שיש בו טעם יין ולמנהג הנ"ל מסיים שיש להחמיר, ועיין במ"ב שם לענין בשר (ס"ק ס"ג) שמתיר רק כשיש ששים נגד הכשר, ואם כן לכאורה הוא הדין ביין יש בו נותן טעם ורואי לאסור.

אמנם לע"ד דברי ה"באר היטב" שמדמה תבשיל יין לתבשיל בשר צע"ג, שבתבשיל של בשר שם בשר עלה והיינו תבשיל, ונהגו לאסור שניכר ועלולים להתיר גם בבשר ממש, אבל יין שנתערב בתבשיל כשאין שמו יין ולא ניכר אף שלא בטל בשישים אין לאסור כלל שאין למיגורו כה"ג דאין שם יין על התבשיל, והוא הדין מוזנות שנילושו ביין אף שלא בטל אין שמו יין ולא ניכר היין ואין בזה מנהג אסור, ואם כן כמוזנות שנילושו ביין אף שלא בטל אין שמו יין ולא ניכר כיון ואין בזה מנהג לאסור ויש להתיר לכתחילה וכדעת הט"ז, (והחושש ל"באר היטב" לעצמו יחוש ולא לאחרים).

ומהאי טעמא נהגו להחמיר במיץ ענבים אף שאינו משמח כיון ישן, ואין השמחה בה יותר משאר משקין, ראוי לאסור כיון ששמו יין, וכל ששמו יין ראוי לגזור ולאסור, וכמו"כ לדברינו להיפך כשלא ניכר בשמו כיון שנתערב בתבשיל ולא ניכר בו היין לא נהגו לאסור ומותר לכתחילה.

סימן רס

שאלה: איסור רחיצה במוצאי ת"ב.

נשאלתי לענין מה שהאחרונים הביאו שנוהגין איסור גם בתספורת ורחיצה וכיבוס עד חצות ביום עשירי, אם איסור רחיצה הוא גם במקלחת בצונן, ולע"ד נראה כשנדייק בלשון המ"ב ובבה"ל מפורש דמיירי במרחץ, והיינו כשמתרחץ בזיעה שיש בזה חענוג, אבל בבית כשמתרחץ במקלחת להעביר הזיעה והלכלוך לא דמי כלל לבשר ויין ולא נהגו לאסור. (ועיין בבאר היטב שם שמתיר לרחוץ ידיו דוקא "שהאיסור דוקא ברחיצה גמורה במרחץ", ולדברינו במרחץ היינו בחמין להנאה דומיא דבשר ויין ולא להעביר זיעה).

ואף דבשבוע שחל בו ת"ב הלוא נהגו לאסור רחיצת כל גופו בצונן וכ"ש במקלחת וסבון, אבל כאן

במוצאי ת"ב הוסיפו לחומר בביאור הגר"א, ותענוגים דוק בשר, והוא הדין כל האסור שחל בו ת"ב כמו תספורת וכ בשבוע שחל בו ת"ב הוא רק ד להחמיר במוצאי ת"ב, דוק איסור ואין להוסיף עלה ברחיצ להעביר הזוהמא כשעיקר הכ וזיעה, ובפרט שבעיקר איסור ת"ב כבר נחלקו הפוסקים בביה"ל אלא שכתב שקשה להי זמנינו העתיקו דין זה למעשה יש להקל בזה, וכמ"ש. (ומיה להתרחץ בחמין בכד

וע"ש בבה"ל שמביא פוסקין אף בתספורת וכרומה, במוצאי ת"ב הוא רק כמרחץ אבל במקלחת נראה להקל אחר הימים, שנהגו לאסור אפילו רו סובל הרבה מזיעה מותר שאי צער, ועיין בביה"ל סי' תקנ" שאפילו בת"ב מותר מדינא כסי אלא להעביר הזוהמא ע"ש. (ופי קנייבסקי שליט"א בספר נחמ להחזו"א על בני ישיבה שמו ומפריעם בלימודם, אם יכולים בצונן, ואסר להם

סימן רס

שאלה: חולה בת"ב האפשר לו, ואו לעלות לתורה.

ת"ב חמור שאפילו עוברו ומשלימות, אבל יולדת חולה שהוא צריך לאכול אין : אותו מיד, ובשו"ע כתב דהוא לא גזרו רבנן, והרמ"א כתב ו כל זמן שאין להם צער גדול והמיקל לא הפסיד. ע"כ. ועיי (א"ח קנ"ז) שחולה ואינו מת לעלות לתורה אפילו לקריאת

הליכות שלמה

אסופת הלכות והליכות, חידושים והערות

מאת רבנו הגדול שר התורה

מרן הגאון החסיד

רבי שלמה זלמן אויערבאך זללה

מתוך ספריו הגדולים ומכתב ידו

מהנדפס בשמו בשאר ספרים ומכתבי תלמידיו

על

מועדי השנה

ניסן - אב

נלקט, נסדר ונערך בעזרת השם ותברך

ע"י נכדיו

יצחק בהג"ר יהודה פרגר אהרן בהג"ר מרדכי אויערבאך

בהוצאת ישיבת "הליכות שלמה" תל-אביב

מהדורת פריעדמאן

עיה"ק ירושלים ת"ו

תשס"ז

כרגיל יא, אפילו יב בכשר ויין יג 28.

דבר הלכה

יא. ומוותרים האב והאם וכן הוריהם לילך
 בצגדי שבת - אם מנהגם צדק, דבני בנים
 הרי הם כבנים, אבל שאר קרובים לא 25.
 ונותנים לנער הדבר מלווה מתנות כנהוג,
 אע"פ שהמנהג להמנע מנתינת מתנות
 יב. דקעודה זו נמי קעודת מלווה היא,
 כמש"כ המג"א (סי' רכ"ה סק"ד) 27.
 ג. ויין שקבלו אבותינו עליהם לאיסור אפי' →
 מגמו, כמבואר בסי' תקנ"א ס"י (ועיי"ש

ארחות הלכה

25. נתיני תלמידים. ובכל מקום שהתירו לילך בבגדי שבת בתשעת הימים, היינו אפילו מכובסים. שם.
 וראה עוד הליכות שלמה תפלה פ"ח דבר הלכה אות י"ט, ושמירת שבת כהלכתה פס"ה הע' שט"ז
 לענין זהשתתפות אבל בשמחת שבע ברכות של בני בניו. וראה הליכות שלמה שם דבני בנות הריהם
 ג"כ כבנים לענין זה. ונראה דלאחים לא התיר, ולא דמי לברית שהתיר כדלהלן דבר הלכה אות י"ד.
 ולענין סעודת בר מצוה שהתחילו בערב ר"ח אב מבעוד יום ונמשכה הסעודה בלילה, הורה רבנו
 דבבה"ג פשוט שיש להקל לכתחלה לכל המסובים שלבשו בגדי שבת שלא יצטרכו לפושטם עד אחר
 גמר הסעודה, הואיל והתחילו בהיתר. וראה להלן ציון 88. 26. שם. מיהו מעיקר הדין מוכח מדברי
 המג"א סי' תקנ"ד סקב"א דאין איסור בנתינת מתנות אלא ביום ת"ב עצמו דאסור בשאילת שלח.
 ולהלמד מחו"ל שנסע לבית הוריו והכין מתנות ליתן להוריו ואחיו כנהוג, הורה רבנו שלא יתנם בתשעת
 הימים, רק ויכל להודיעם שהביא עמו מתנות ליתנם לאחר תשעה באב. וקניית ספרים חדשים לעצמו
 מותרת בתשעת הימים, דאין בזה שמחה כ"כ וגם חשיב כצורך מצוה. שם (ויל"ע בקניית ספרים חשובים
 הגורמת שמחה יתירה, כגון ש"ס וכדומה, ראה הליכות שלמה תפלה פכ"ג סי"ז). 27. שם.
 28. רשימות (וכ"ה ביר אפרים סי' תקנ"א סקל"ג. ובחיי אדם כלל קל"ג סט"ז). אך מ"מ אמר רבנו דמ"ו
 אב ואילך לא יעשו כן (וראה מג"א סי' תקנ"ד סק"ט דימים אלו הפירו טפ"י). אולם שלא בסעודת
 מצוה לא הסכים להתיר אפי' לקטנים ביותר (בני ג' וד' שנים) כל שאין צורך מיוחד להאכילם בשר
 דוקא, ואפי' בשר עוף, שהרי ס"ס יכולים להזינם במאכלים אחרים, וכמו שרגילים בכך בזמננו בשאר
 ימות השנה. ורשימות (ועיין מ"ב סי' תקנ"א סק"ע ובשעה"צ סקע"ו שהחמיר בקטן שלא הגיע לחינוך,
 ודלא כמג"א). והיה רבנו מבאר דהא דאסרו בשר ויין בתשעת הימים משום צער (עיין ט"ז סי' תקנ"א
 סק"ז) ואילו בת"ת מותרים, ובאבלות על פטירת קרובים הוא להיפך, שיותר בבשר ויין ואסור בתלמוד
 תורה, משום שבאבלות קרובים הצער מורגש מאליו, ולכן אי"צ לעורר הצער ע"י איסור בשר ויין, ורק
 בת"ת נאסר כי ע"י שמחת התורה אולי ישבח מאבלותו לגמרי, אבל בתשעת הימים דאבלות ישנה היא
 ראו צורך לעורר האבלות והצער ע"י פעולות כמניעת בשר ויין וכדו', אבל ת"ת לא אסרו, דאררבה עסק
 התורה הוא חיינו ואורך ימינו בקושי הגלות ובזכותו נזכה לגאולתנו השלמה בבי"א (ויש להוסיף בזה
 דברי רבנו בתשו' כת"י, דהא דמותר האבל בשתיית יין אע"פ שהוא משמח, משום דבשעה שהאדם שרוי
 בצער אז טבע היין רק להקל מעליו את הצער, אבל תרתי לא עביד להפיג את הצער וגם לשמחו, וגם
 יתכן דבזה ששותה יין בשעה שאינו שרוי בשמחה הרי הוא מראה בכך שהוא מר נפש ושותה את היין
 רק להוציא הצער מלבו, וכמאמר הכתוב תנו וגו' ויין למרי נפש, ולכן אינו מגרע בכך את כבוד המת
 שהוא מתאבל עליו הואיל וכך דרכם של כל מרי נפש לשתות יין, עכ"ל. ואי"כ באבלות החורבן שהיא
 אבלות ישנה שפיר אסרו ביין כדי שירגיש צער, ולאידך גיסא בת"ת שפיר יש לחוש דעביד תרתי, הפגת

בציאור הגר"א ונמ"צ ג
 משעת סמיטמו, ולי ה
 לא דוקא משעת סמי
 מחמת מיד אלא לאה
 החסיסה אסור.
 ועיין מ"צ (שם)
 יין מוסק היינו משום
 ופסול לגבי מזבח"ו
 להא צדיעבד שפיר
 הרמב"ם (פ"ו מאסור
 כוונתו על לכתחלה).
 הוא עצמו בסי' תק
 יין מגמו הוא משום
 משום שמחה, וכחצ
 הטעם משום דלכח
 עיי"ש. וז"ע 29.
 ודע דמין ענ

הצער וגם שמחה, ול
 אות א', וראה עוד ה
 וליתן לו מאכל אף ע
 יותר של שנאה לשו
 להתיר לפתוח אטלי
 גם בשו"ת כוכב מיע
 - זהנני להעיר שמע
 -] אף שמצילם בכך
 שכתבתי הוא רק ע
 מלקבוע מנהג בזה ע
 בשמירת דיני התורח
 לשחוט כרגיל, ואפ
 ממכשול אם לא ים
 לחם גדולה, שעליו
 יאכלו הככרות לדי
 תהא ההפרשה בצ
 לאכול בת"ב, וגם

דבר הלכה

בניאור הגר"א וצמ"צ ס"ק ס"ו), היינו תיכף משעת סחיטתו, ול' השו"ע שם "יין תוסס" לא דוקא משעת חסיסה ואילך נשהיא אינה מתחלת מיד אלא לאחר זמן, אלא גם קודם החסיסה אסור.

ועיין מ"צ (שם סקס"ו) דלד הקולא של יין תוסס היינו משום "שהוא מתוק ואינו חזק ופסול לגבי מוצח" (ולישנה דפסול לאו דוקא, דהא בדיעבד שפיר כשר לנסכים כמ"ס הרמב"ם (פ"ו מאסורי מוצח ה"ט), אלא ודאי כוונתו על לכחלה), והוא דלא כמו שכתב הוא עצמו בס"י תקנ"ג (סק"ו) דהקולא של יין מגתו הוא משום שאינו חשוב ולית ביה משום שמחה, וכתב שם (בשעה"ל סק"ג) שאין הטעם משום דלכחלה אינו כשר לנסכים עיי"ש. וצ"ע²⁹.

ודע דמיך ענבים שלנו דינו ג"כ כיון

מגתו שאסור רק מלד המנהג, אף שלכאורה יכולים לטעות ולומר דיון מגתו הוא רק בשעה שהוא תוסס ואז אין טעמו טוב, וכדאימתא בקנהדרין (ע"י ע"א) ויין מגתו עד כמה כל זמן שהוא תוסס ופירש"י שהוא נושך בגרון מחמת שהוא מחמיץ, ובתענית (ל' ע"א) הוסיף רש"י (ד"ה יין מגתו) שאינו טוב כיון ישן ומשלשל ומזיק, ולפ"ז כיון דמיך ענבים שלנו יש לו טעם טוב שהרי אינו נושך ולא מחמיץ וגם לא משלשל ומזיק, היה מקום לומר דחשיב ממש כיון, ברם טעות הוא, דכל זה לא נאמר אלא על אותו סוג יין מגתו שהוא תוסס, ושיעורו מ' יום ולענין תשעה באב ג' ימים כמבואר ברמב"ם (פ"ה מהל' תענית ה"ו) וצטור ושו"ע (סי' תקנ"ג ס"ב), אצל צבוג יין שאינו תוסס לא, וגם ידוע שאשכול ענבים שנקטט יש לו טעם טוב ואינו

ארחות הלכה

הצער וגם שמחה, ולכן נאסר האבל בת"ת). וכשנשאל רבנו על הוראתו (מנחת שלמה קמא סי' ל"ה אות א', וראה עוד הליכות שלמה תפלה פ"ב, ארחות הלכה ציון 80) דמותר לארה מי שאינו שומר תרו"מ וליתן לו מאכל אף שלא יברך, ואין בזה משום "לפני עור" דאדרבה אם לא יתן מכשילו באיסור חמור יותר של שנהא לשומרי תורה וכו' - ממה שמצדד הגאון מהרש"ם ז"ל בדעתו סי' תקני"א ס"ט שאין להתיר לפתוח אטליו בטי הימים אע"פ שאם לא יפתח יהיו אנשים שיקנו בשר טריפה מעבורים (ועיין גם בשו"ת כוכב מיעקב ח"ב סי' י' שכתב כן). השיב רבנו - במכתבו הנדפס בס' תורת היולדת עמ' רנ"ב - "הנני להעיר שמעולם לא אמרתי להתיר בפרהסיא סתם יינם לעוברי עבירה השותים יין של ערלה [אף שמצילים בכך מאיסור חמור יותר] ויתכן שאפילו מנהג פשוט אין לבטל בפרהסיא ע"י בייד, ומה שכתבתי הוא רק על יחיד שאינו עובר על לפני עור, ואפשר דחשיב נמי כעושה מצוה, אבל חלילה מלקבוע מנהג כזה לרבים". עכ"ל. ומי אמר רבנו דבזמננו שלדאבוננו רבים כ"כ האנשים שאינם נוהרים בשמירת דיני התורה רח"ל אולם כשיש לפניהם בשר כשר לא יקנו בשר טריפה, יש מן השוחטים שנהגו לשחוט ברגיל, ואפילו ביום תשעה באב עצמו, גם כשהבשר מיועד להמכר באותו יום, כדי להציל ממכשול אם לא ימצאו לקנות בשר כשר. וכעיי"ז השיב רבנו למפקח על הפרשת חלה ותרומ"מ במאפיית לחם גדולה, שעליו לפקח ברגיל אף באפיית הלחם המיועד למכירה ליום תשעה באב, אע"פ שכנראה יאכלו הככרות לדאבוננו בת"ב, מ"מ מצוה רבה היא להציל ממכשולות גדולים העלולים להיות אם לא תהא ההפרשה בצורה הקבועה והמסודרת, מלבד שכמוכן יש גם הרבה קטנים וחולים וכדו' שמותרים לאכול בת"ב, וגם אין זה ברור כלל שכל הככרות יאכלו בת"ב עצמו. ²⁹ ח"י נת"י.

ז. מותר ללבוש בגדי שבת בבדיית מילה של נכד בתשעת הימים יד³¹.
 י. במסיבת שידוכין בתשעת הימים, מותרים החתן והכלה ללבוש בגדי שבת
 ברגיל טו³⁵.

דבר הלכה

נושך בגרון ולא מחמץ ואפ"ה חשיב יין מן המצוות שצ"ל ללבוש בגדי שבת
 מנמו, וה"ה צמין ענבים שלנו³⁰.
 יד. וה"ה לאחי הסיוק מותרים בגדי שבת להרגילם בכך בשאר ימות השנה³².
 טו. ולנורח פגישת שדוכין, לכחלה יש להמנע מללבוש בגדי שבת³³, אולם צמקוס הנורח, כשאין להם בגדי חול נאים כראוי, יש להמיר בגדי שבת וכן בגדים מוכנסים כפי הנורח³⁴.

ארחות הלכה

30. מנחת שלמה קמא סי' ד' אות ג' (ד"ה ואף). ובמק"א כתב רבנו: "ביהיסוד" ר"ח מנ"א ת"ש כתב אחד לברך על מיץ ענבים שהכל מפני שנשתנה הטבע וכוה"ז אין להמיץ שום טעם יין, וכתבתי (דוה אינו), דגם בזמן השיס לא הו' להמיץ טעם יין, כמבואר בנזיר ל"ח ע"ב בתורה"ה ה"ג ובהגהות מהר"ב רנשבורג שם" עכ"ל. ועיין מנחת שלמה שם, ולעיל פי"ט סי"ג. 31. כתבו תלמידים. וכו"ה בשע"ת סי' תקנ"א סק"א ראבי אבי הבן ואבי היולדת ג"כ נוהגים להקל וללבוש בגדי שבת הם ונשיהם. 32. שם. ובשע"ת שם כתב "וכמזומה שנוהגין להקל גם שאר קרובים אשר דרכם אם היה בימים אחרים ללבוש בגדי שבת הם לובשים גם עתה וצ"ע בזה". ועיי"ש עור. ולענין עניבה אמר רבנו שהרגיל ללבוש כומני שמחה ישתדל ללבוש עניבה שאינה מהודרת כ"כ. 33. והי' מוסיף לומר לשואלים שחששו מלילך בבגדי חול, דהרי יש לחוש גם להיפך, שלבישת בגדי שבת תעשה רושם לא טוב על הצד השני, שנראה בהקלת ראש חזיון באבלות החורבן, וכשספרו לפניו שהחזון איש הורה פעם למעשה להיתר, השיב דאין למדין הלכה מפני מעשה ומסתמא היה אז עורך דבר, ומי"מ הוסיף דכשנפגשים לראשונה יש מקום יותר להתיר. 34. דשימות. ובשיחה עם תלמידים בענין זה הפטיר: ראו נא עד היכן הדברים מגיעים, שהלא כולם יודעים שאין הבגדים אלא כיסוי חיצוני, ואעפ"כ הריהם משפיעים כ"כ על החלטותיו של האדם אף בענינים חשובים כאלו. וכבר מציינו כן בגמ' שביעות (ל"א ע"א) מנין לשנים שבאו לדין אחד לבוש סמרטוטין ואחד לבוש איצטלית בת מאה מנה שאומרים לו לבוש כמותו או הליבישהו כמותך תלמוד לומר מדבר שקר תרחק, עיי"ש, הרי שאע"פ שידעו שהוא עני מי"מ ע"י שילבש בגדים מכובדים יחשב כמו העשיר, עכ"ל. ועל דבר קיום פגישות שדוכין בימים אלו הי' אומר שאין להמנע מכך כלל וכלל, וסיפר שהגה"צ רבי דוד בהר"ן ז"ל שידך את א' מצאצאיו ביום תשעה באב עצמו (וכמפורש בשו"ע סי' תקנ"א סי"ב דגם בתשעה באב עצמו מותר לארס שלא יקדמו אחר). 35. דשימות. והיינו בעת גמר השידוך, אבל מה שמצוי שלאחר גמר השידוך עורכים מסיבת תנאים כעבור כמה ימים, לכאורה אין לעשותה בימים אלו. וכשערך רבנו שמחת תנאים בביתו, אור ליום ד' ו' מנ"א, הורה לכלה לילך לבית המספרה לטרק עשרה (ולא להסתפר), ולבשו החתן והכלה חוגתי הרבנית ע"ה בגדי שבת, ואמר דהואיל ובזמננו אם ילבוש בשעה זו בגדי חול יחשב הדבר כביוון, לכן יש ללבוש בגדי שבת (וכמו כן לכאן לענין אבי החתן והכלה במקום שהמנהג שלובשין בגדי שבת). ופעם התיר לאחי החתן התיר פעם לילך בבגד עליון של שבת, כי הבגד של חול לא היה נקי כראוי, אבל עניבה לא (-) והוסיף אז שמעולם הוא תמה על מה שהולכים בני תורה בעניבה, שהרי אין זה משמש כמלבוש אלא ליופי בלבד, ובפרט בימי הקיץ החמים, וא"כ אמאי לית ב"י משום לתא דלא ילבש, אלא שכבר נהגו כן בשיבות

יא. סעודת חג

מזו. ואף די"א ז
 ק"י תקס"ח
 לעשותה צימים

הקדושות וגדולי
 כשהוא לבוש בו
 הרצפה במים לי
 לשיר במהלך מכ
 בשעת התנאים,
 סי' תקנ"ד סקמ"
 נוהגים בסעודה
 הבית באמירת ז
 עה"פ "מי האיש
 (הקדמת תקו"ז,
 קיום הבית, ולכ
 והעמדתו על מ
 מכשירה את הב
 בבואו ובצאתו.
 בתורת ד' יומם
 חיים (להחיות י
 דברי מלביאל ד
 ולענין סעודו
 קול תורה סיימו
 לשואלים פרטי
 אלא אם המסי
 לעשות סעודה
 ויצוין ששח
 מסכתא עבידת
 לעתים קרובות
 מסכתא" היינו
 סוגיותיה, וזה
 לרבנן. והוס
 תנו, אשר אמו
 מלמדי התורה
 אביי שהוא ע'

ז.ה.ל.צ.י.ב.

שאלות ותשובות

רבי עקיבה יוסף

לחד מתקיפי ארעא דישראל
הגאון הקדוש חכם הרזים צדיק יסוד עולם
רבי עקיבה יהוסף שלעזינגער זצוק"ל
המפורסם בספרו "לב העיברי"

חלק או"ח

ב

יצא לאור מכתיו"ק אשר השאיר אחריו ברכה
ובתוכם פנקסו "בן גימל" ע"ש אמו הצדקנית ע"ה
עם תיקונים הערות והארות

ע"י מבון לב העיברי

שנת תשנ"ז לפ"ק
פניה"ק ירושלים ת"ו

שנב

7 ← אם מותר לנגן בלימודי שיר בבתי ספר שלהם (שקאלס) בבין המצרים ובכל השנה

בין המצרים, ירחם עדרים, ומרום הרים, וקרנים ידים, לאבות ובנים, עינים מאירים, לזמר בשירים כבוד הג' מוה"ד משה אלחנן אב"ד דק"ק העכבערג י"ע.א."

נדרשתי לאשר שאלני היות כי בנו המופלג נ"י העמים עלי להשיב על שאלתו אשר שאל להגאון דבריסק שליט"א אם מותר לנגן בלימודי שיר וכלי זמר בבתי ספר שקאלעס שלכם בבין המצרים. והגאון הנ"ל לא רצה להורות בזה, והשיב שבזה צריך לשמוע ג' צדדים² כאילו היה נוגע בדיני דמונא

ובנו הירא והחרד ה' שלמה נ"י בא אלי להורות בזה, ולמה הגאון מבריסק שליט"א כובש הלכה למנוע בר, אמרתי לא מזיזנא רישא להפוך בזכותא, ואל ירעישו עלינו בדברים כאלו כי אין זה שואל כענין, ולכן מדחה בקש הגאון הנ"ל, כי מה השאלה כאן, והנשמע כזאת בישראל, ובגמרא בגיטין דף ז' שלח ליה למר עוקבא, זמרא מג"ל דאסור, שרטט וכתב להו אל תשמח ישראל אל גיל בעמים וכו'. וברמב"ם הלכות הענית פ"ה הי"ד כתב

וכן גזרו שלא לנגן בכלי שיר וכל מיני זמר ואסור לשמען עיי"ש. וה"ה מביא בשם רבינו האי דאפילו בפומא אסור, וכן היא הלכה מפורשת באו"ח סימן תק"ס ס"ג, וא"כ למה לנו להשיב על בין המצרים¹ וכי תימא משום אומנות, הלא לרובם אינה אומנות², ואפשר שאומנות כזה אסור בזה"ז כיון שעיקר אומנות זה היא בין הנשים, וקיימ"ל באהע"ז סימן כ"ב סעיף כ"ב דאומנות כזה שהיא בין הנשים אסור, ובפרט בזה"ז שהיא אביזריהו דג"ע

ושאלה כזאת דומה לשאלה אם בשר נבלה צריך מליחה, מכלל דמליחה מהני בו. ועוד כי הגאון הנ"ל לא רצה להורות לבתי ספר החדשים אשר הם בתי תופת למינות והמלמד להם הרי זה כזורק אבן למרקוליס, ומה לנו ולהם

וכש"כ איך העיוו פנים לשאול על בין המצרים הלא אפילו בספר קיצור שו"ע סימן קכ"ב סעיף א' מבואר רק על ישראל שפרנסתו שלו בכלי שיר מותר לזמר רק בבית נכרי בכדי פרנסתו וזה עד ר"ח, הרי דמותו רק כדי פרנסתו ועד ר"ח ורק בבית עכו"ם, ומקור דין זה הוא בפרמ"ג בסימן תקנ"א א"א סק"י, ועיין בספר כרם שלמה סימן תקנ"א בשם שו"ת חינוך בית יהודא סימן כ' דרק אשר הוא מתפרנס בזה כאשר הוא מנגן לחתונה אשר בין העמים ורק בזה היתירו עד ר"ח, וכדאי הוא בית אלוקינו כגמרא בתענית דף י"ג ג'³

(א) רבי משה פנחס אלחנן ויכזעלר (וקסלר) אב"ד דק"ק העכבערג הסמוכה לוירצבורג, אביו של הרב רבי שלמה וקסלר חתן רבי מנחם מאניש שיינברגר.

(ב) כנראה כוונתו דיינים והגאון מבריסק לא רצה להשיב, וע"ז בא רבי שלמה וקסלר לרבינו שישיב לו, ורבינו מבאר למה לא רצה המהר"ל דיסקין להורות בזה.

(ג) בסימן תק"ס פסק המחבר לאיסור, אולם הרמ"א כתב ד"א דדוקא מי שרגיל בהם כגון המלכים או בבית המשחה. אולם עיין שם במג"א סק"ט דפסק בשם הב"ח דאסור בכל גווני, וכן פסקו כל הפוסקים.

(ד) הנה בשו"ת מהר"ם שיק יור"ד סימן שס"ח נשאל באבל תוך י"ב חודש אי שרי ללמוד חכמת מוזיקה, ומצדד שם דכיון שזה לפרנסתו מותר, ומביא דברי הפרמ"ג המובא להלן שמי שפרנסתו מכלי זמר מותר לזמר בבית עכו"ם עד ר"ח אב מפני שזה חייהם ופרנסתם, וא"כ ה"ה כאן. וכן פסק בשו"ת מהר"ל דיסקין בקונטרס אחרון אות קצ"ו, הרי דהיכי דהוא משום אומנות מותר, ועל זה כתב רבינו דבשלמא על המלמד אולי מותר, אבל על התלמידים שרובם אינם שומעים כדי להתלמד אומנות, אלא שזה אחד מסדרי בית הספר שמזמרים לפניהם, ועפ"י רוב זה רק לשמחם או כדי להעביר הזמן, וא"כ אין היתר בזה ועיין בהערה ה'.

(ה) רבינו כותב דהיתר הפרמ"ג הוא רק לנגן בבית עכו"ם, אבל לנגן לפני ישראל בודאי אסור, ואדרבה איכא בזה לפני עור לא תתן מכשול.

(ו) בשו"ת זכר שמחה (במברגר) סימן ס"ז נשאל שאלה זו אם מותר ללמוד חכמת המוזיקה בבין המצרים וכותב שם דכל נידון הפרמ"ג הוא במזמר לבית המשתאות שלהם והיא לתכלית שמחה, אבל להתלמד אינו בכלל זה. ומביא ראיה מדברי שו"ת המהר"ם שיק המובא בהערה ד', אולם אין זה דומה לנידונינו, דכאן השאלה היתה ללמד מוזיקה בבית ספר, ועפ"י רוב אין מתלמדים שם להיות בעלי מנגנים, אלא שזה חלק מסדרי לימודם כדי לשמח את התלמידים,

שנ

ברית מילה בבין המצרים אי מותר
בשירה וריקודים

הספרדים נהגו להביא ילד למילה בתופים ובמחולות, אי שפיר למעבד הכי בין המצרים, גם בשבוע שחל בת"ב, וכן הרוקדים בשמחת מצוה אצל סעודת ברית אי שפיר עבדי לעשות כן בבין המצרים.

בסימן תקנ"א במג"א סק"א כתב דממעטין בשמחה פירוש שאין שמחים כלל, ובסק"י כתב המג"א וז"ל ונ"ל דאסור לעשות ריקודין ומחולות מ"ו בתמוז ואילך עכ"ל, ולעיל מזה כתב ומ"מ נ"ל דאסור לעשות סעודה (איירוסין) ואפילו בלא ריקודין ומחולות, ולא דמי לסעודת ברית מילה דלית ביה שמחה כלל משא"כ כאן עיי"ש.

ואינו מובן כלל דהא מפורש בשבת דף ק"ל דמילה עדיין עושים בשמחה. ונ"ל דאיכא ב' גווני שמחה, יש שמחה של מצוה שהוא כולו לה' כגון חינוך ס"ת שהשמחה הוא רק לשם שמים, וגם מילה אין כאן שמחת בשר ודם, כיון דהוה צערא דינוקא, וכל השמחה הוא לשם שמים. ויש שמחה של

ואולי אשר בא לשאול על זאת קרוב הדבר דמוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין כדאיתא בסימן תר"ח, על כן אם ראית תלמיד חכם עובר עבירה אל תהרהר כי ודאי ידע תשובה"

ומעין דוגמא לזה כתב בתחילת שו"ת מחולת המחנים על השאלות החדשות האלו, וכתב דשאלה כזאת היא בדומה לשאלת זמרי בן סלוא זו מותרת או אסורה, ולא ידע מרע"ה להשיב, כי נתבלבל הדעת מן עזות השאלה בידעם כי אבותם הערו נפשם למות, ועתה נגד אבותם עשו פלא לבוא עוד בשאלה כזאת

ועל כן אין כאלו שאלות ותשובות מהגאון שליט"א אשר הוא מקנאי קנאת ה' צבקות אשר בידו להכות באגרופ רשע, ועיין במדרש תהלים סימן קל"ז אשר אמרו הלויים על ערבים בתוכה תלינו כנרותינו כי שם שאלוני שובנו דברי שיר, איך נשיר, אם גם את שיר ה' על אדמת נכר, מה גם על נבל ועוגב, וכל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה, ואז ימלא שחוק פינו, ואם יתמהמה חכה לו כי בא יבא בב"א

כא"נ השפל העיבור"

או להעביר הזמן, או כדי לתת להתלמידים מושגים קצת במוזיקה, אבל אין יכולים להיות מנגנים, ורק בבית ספר למוזיקה יכולים ללמוד דבר זה. ואפשר דרבינו אוסר גם בלומד חכמת מוזיקה כדי להיות בעל מנגן לפרנסה אחרי ד"ח אב, כי מי שלומד חכמת המוזיקה אינו מוכרח שיתלמד, ואפילו אם יתלמד מאן יימר שיהיה לו פרנסה מזה. ומה גם למה לא יכול לדחות את זה בשלשה שבועות, ועיין עוד בזה בשו"ת בצל החכמה ח"ו סימן ס"א באריכות מזה. (ז כוונתו לומר למה המהרי"ל דיסקין לא פסק לאיסור, משום דסבר דמוטב שיהיו שוגגין.)

א) בשיירי כנה"ג סימן תקנ"א סק"ג כתב באחד שהיה לו מילה בערב ת"ב ובלילה שלפני המילה רצה להביא מנגנים, ומנע זאת מהם ע"כ. ואין ברור בדבריו אם רק בלילה שלפני המילה אסור, או דאסר בכל ברית, מ"מ מבואר דהיה מנהגם להביא כלי זמר לסעודת ברית. וכן כתב בשו"ת חיים שאל ח"א סימן כ"א לענין אשה אבלה תוך י"ב חודש, אם מותר להביא כלי זמר לסעודת הברית של בנה, וכתב להתיר דכיון דמותר ללבוש בגדי שבת, א"כ הוה יו"ט שלה ומותרת להביא כלי זמר, ויש לעיין עוד, דשם רק האשה אסורה, וכל הציבור מותר, וכיון שיו"ט שלה הוא, הותר כלי זמר, אבל בברית בבין המצרים שכל הציבור אסורים לשמוע, ואצלם אין ההיתר של מלבושי שבת, אולי אסור, ואפשר שכיון שהתירו בשר ויין ג"כ מותרים בכלי זמר, והספק הוא אם בגדי שבת הוא הסימן להיתר, או דגם בשר ויין שמוותר, היא ג"כ היתר בכלי זמר וצ"ע. ועיין עוד בשד"ח בפאת השדה מערכת בין המצרים סימן א' סק"י בשם ספר מעשה אברהם יור"ד סימן מ"ח שמנהג איזמיר לנגן בכלי שיר בשעת המילה עיי"ש. ועיין בא"ר סימן תקנ"א סק"ו וכתב דהמנהג שאין לוקחים מנגנים בברית מילה בבין המצרים. ובספר משא חיים להחבי"ף דף ב' כתב שתקנו באיזמיר לא לנגן בשום ניגון זולת בברית מילה, ובשד"ח שם כתב דכוונתו על כלי זמר. ומיירי בבין המצרים, (ועיין עוד בסידור יעב"ץ ח"ב דף ע"ה שאוסר כלי זמר בברית בשאר ימות השנה). ובכ"ף החיים סימן תקנ"א סק"מ כתב אם מותר לנגן בברית בכלי זמר תלוי במחלוקת אם לצורך מצוה התירו עיי"ש, ולכן במקום שיש מנהג היתר יש להם על מי לסמוך ע"כ, ולא הזכיר דברי השיירי כנה"ג, ורק מביא שבליל הברית אסור כמ"ש השכנה"ג וכנראה שסובר דאין ברור בדברי השכנה"ג כוונתו וכמו שכתבנו. ועיין באות חיים ושלום (מונקאטש) סימן רס"ה סקכ"ט שכתב שהמנהג בירושלים להכות בתוף בברית מילה כמו בחתונה.

וראייתי בסידור נהורא שלם דיני ת"ב שכתב תוכחה על הלוקחים חזנים בסעודת מילה, וכתב דשמחת מצוה ליכא, מאחר שהמצוה כבר נעשה^ה, ולא אדע מאי קאמר, הא עיקר שמחה זו הוא בתר שקיים מצות ה', משא"כ קודם המילה איכא גילו ברעדה שלא נודע לו אם יזכה לקיים המצוה כשורה, ורק אחר המצוה איכא השמחה על גמר המצוה, וכן שלמה המלך דחה יוה"כ בחינוך בית המקדש משום שמחת מצוה על גמרו של מצוה, וכתב שם במדרש (קה"ר א, א) מכאן שעושין סעודה על גמרו של מצוה, ועי' יו"ד ס' רמ"ו סכ"ו.

העיבר"י

שנד

7 סמך למנהג אשכנז שאין אוכלים בשר בר"ח מג"א

יוחק לחיים טובים די"ג הרב המאה"ג מוה"ר אברהם בן רבקה נ"י אבדק"ק העסאסא יע"א

מה דהקשה בתענית דף ל' דאיתא שם אמר ר' יוחנן ושלשתם מקרא אחד דרשו דכתיב והשבתי כל משושה חגה חדשה ושבתה, מאן דאמר מר"ח עד התענית (דאסור לספר ולכבס מר"ח אב עד התענית) מחגה. ופירש שם רש"י וז"ל כלומר יליף טעמא מן חגה דהיינו ר"ח שנקרא חג כדאמרינן לעיל קרא עלי מועד עכ"ל, פירוש דר"ח נקרא חג, וע"ז כתבת דקשה דהלא בסיפא דהאי קרא (בהושע ב, יג) כתיב "וכל מועדה" וא"כ למה צריך לדרוש מחגה על ר"ח הלא כתב בפירוש מועדה, ור"ח איקרי מועד.

אירוסין ונשואין אע"ג דמצוה איכא מ"מ איכא ביה גם שמחת בשר ודם ומריעות, וזה כוונת המג"א דסעודת ברית אין כאן שמחה של בשר ודם אלא לשם שמים, משא"כ בסעודת אירוסין.

ונ"ל דריקודין ומחולות שאסרו היינו דוקא כנהוג אצלם ליקח כלי זמר ולעשות מחולות, משא"כ לשיר בשיר לה' ולרקוד ממש כעין שרקד דוד המלך לפני ה' בשמחת מצוה אין לאסור, דמאחר דהתירו ללבוש מלבושי שבת לבעל ברית משום דחביבה מצוה בשעתה ומתירים לבעל ברית בשר ויין וגילוח, דיו"ט דיליה הוא, א"כ הכי נמי שמחת מצוה בעצם אין לאסור.^ה

ובודאי אלו אשר מתענגים בניגוני חזנות בעלמא, לשמחה זו מה עושה, אמנם האומרים שיר ושבח לפני הקב"ה, על זה נאמר בא יבא ברינה נשא אלומותיו, ועל כן בנידון שלפנינו מה שנוגע לשמחת מצוה אין בידי לאסור, ויהי רצון שיקוים בנו במהרה בימינו אז ימלא שחוק פינו וגו'.

ואנן בדידן בסעודת מילה של בני משה שמואל יצחק מנחם ע"ה ביום ה' אב תרל"ג לפ"ק היינו אומרים שיר ורקדו עמנו ת"ח ויראי ה', וגם ביום ג' דמזלה אמרו שיר ושבח, וקיימנו אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי וגו' לומר שירים כאלו אשר מעוררים זכרון ציון וירושלים וקיבוץ גלויות בדמעה ברינה, חביבה מצוה בשעתו, ויה"ר לפני אבינו שבשמים שנזכה לגדלו לתורה לחופה ומעש"ט מתוך נחת ולראות בנין בית המקדש.^ה ומי חשיר קוב"ה דעביד דינא וכו' והיה לי ספק אם טוב עשיתי, כי כדאי שריפת בית אלוקינו שלא לשמוח כ"כ עכ"פ.

ב) לענין שירה בפה כתב השד"ח המובא בהערה א' כתב וז"ל לשורר ולנגן בפה שירות ותשבחות וכו' כגון בסעודה שעושים בלילה שלפני יום המילה נראה בעיני דשפיר וכו' אלא שהשואלים אין מסכימים לעשות בלתי "ריקוד וזמר בכלי שיר" ודוחין זה לאחר התענית עכ"ל, הרי דשירה בפה התיר, ורבינו מחדש דגם ריקודים מותר, והכוונה של המג"א דכתב "ריקודין ומחולות", היינו ריקודין עם כלי זמר, אבל ריקודין בלא כלי זמר מותר, ובשד"ח אינו ברור בדבריו במה שכתב דלא רצו לעשות בלי ריקוד וכלי זמר, אם הכוונה דריקוד לחוד אסור, או דרק עם כלי זמר, ועיין בשו"ת שארית שמחה (במבכרגר) סימן ט"ו דמותר למוהל לשיר בעת המילה וכו' ואז ישיר כבשאר ימים.

ג) קטע זה הוסיף רבינו אחר כך בעת שנסתלק בנו בילדותו, והצדיק עליו את הדין.
ד) בסידור נהורא השלם שהדפיס בעל קצש"ע בשנת תר"כ עמוד ונ"ג, וכנראה שקטע זה הוא מבעל הקיצור שו"ע. אולם מצאתי שמקורו של הקטע הזה הוא מסידור יעב"ץ בחלון המצרי שכתוב שם לשון זה אות באות, וכנראה שהקיצור שו"ע העתיק את זה משם. ובספר אות חיים ושלום (מונקאטש) סימן רס"ה סק"ט מביאו בשם היעב"ץ, ומתמה עליו, מגמ' שבת דף ק"ל דמילה עושים בשמחה, ופירש"י שעושים משתה, והתוס' שם כתבו דהמשתה הוא בתוך הסעודה, א"כ מוכח שיש דין משתה שהוא שמחה אחר הברית, דהרי הסעודה עושים אחר הברית ונשאר בצ"ע.

אמנם לעתיד לבוא יתהפכו למועדים וימים טובים, ושמעתי ממורינו הרב החכם המקובל מוה"ר אהרן פרערא זיע"א בעל מעיל קודש ברמז והפכתי אבלם לששון ונחמתים ושמחתים מיגונם (ירמי לא יב), כי בין המצרים הם כ"א יום כנגד ג' חגים ומועדים הנ"ל כי ג' חגים הם ביהר כ"א יום, דגם עצרת יש לו תשלומים שבעה, הכי נמי זה לעומת זה כ"א יום א"ך טוב לישראל, ומבשר כי לכאורה בכל השמחות והטובות אשר יעשה לנו עדיין ימי האבל אינם מהופכים, ולא שייך נהפך כי האי גוונא, אך לעתיד לבוא יראו ויבינו את כל הישועות שנצמח מתוך היסורים והאבל וכמה בירורים בירונו בחומר ובלבנים הללו, ואז יראו את ההיפוך ממש כי "הצרה" בעצמה תהפך "לרצה" ומן המיצר קראתי וגו' ענני במרחב וגו' לכפול ולצרף חגים הללו במספר החגים כ"א יום, ותחזנה עינינו בשוכך לציון ברחמים בב"א אכ"ר.

השפל העיבר"י

שנה

7 קאניאק הנעשה מיון אם מותר לשתותו מר"ח עד ת"ב - הצריך לאכול בשר יאכלם בלילה

אשר שאל אם מותר לשתות קאניאק מר"ח מנחם אב עד ת"ב כיון שנעשה מן היין, ונ"ל כיון דנעשה מהזיעה של יין כנודע, א"ל אחרי כי הסכימו לברך עליו שהכל, וכשם שנתבטל לענין ברכה

ועוד קשה לי דהרי התם בא ללמוד לאסור מר"ח עד התענית, וא"כ אם נלמד "מחגה" ור"ח איקרי מועד, מנ"ל לאסור מר"ח עד התענית ורק בר"ח יש לאסור.

ע"כ צריך לומר דנלמד מחגה דומיא דחג שהוא שבעה ימים וכן עצרת יש לו תשלומים שבעה, א"כ ר"ח עצמו נלמד ממועדה ושוב נשאר שבעה ימים עד התענית, וזה נלמד מחגה.^א

ולפי דברינו הנ"ל איכא סמוכים למנהג אשכנז אשר בר"ח מנחם אב ג"כ אין אוכלין בשר כמובא בסימן תקנ"א סעיף ט' דר"ח בכלל, ולפי"ד זה לימוד ערוך מהכתוב חגה ומועדה הרי ר"ח נכלל עמו.^ב והנה באו"ח סימן תקנ"א ס"ט כתב המחבר דיש שמוסיפים שלא לאכול בשר מר"ח, ומשמע דגם בר"ח אסור, וצ"ע דהרי בסעיף י' כתב הרמ"א דבמקום מצוה מותר, א"כ סעודת ר"ח דלכו"ע מצוה היא כדפסק באו"ח סי' תי"ט ודעת הרמב"ם שהחיות הוא מדאורייתא כדכתב הב"י על הטור סוף סימן תי"ח, ועכ"פ מצוה היא, א"כ למה יגרע מסיום מסכת שמותר לאכול בשר, ובאמת נהגו רוב בני ספרד להקל לאכול בשר בר"ח כמובא בברכי יוסף שנהגו בני ספרד לאכול בשר בר"ח.

והנ"ל ליישב מנהג בני אשכנז עפ"י מה דאיתא באו"ח סי' תקפ"פ ס"ב דר"ח אב הוא תענית צדיקים דמת אהרן הכהן, ע"כ משום זה דחי לסעודת ר"ח, וע"פ מה שכתבתי לעיל שמשמע כן בדברי הגמרא דגם בר"ח אסור.^ג וה' יהפכו לטובה שיהיה אב לנחמה וראש הישועה.

(א) רבינו מחדש כאן חידוש גדול דמה דאיתא בגמרא דיליף ר"ח "מחגה" הכוונה שמר"ח עד התענית ילפינן מחגה דכיון דאיקרי מועד הרי הוא שבעה ימים כמו פסח וסוכות אבל ר"ח עצמו נלמד ממועדה, דר"ח איקרי מועד, כדאיתא שם דף כ"ט דתמוז דההיא שתא היה חודש מלא והיינו דכתיב קרא עלי מועד), א"כ מועד היינו ר"ח. ולכן סובר רבינו דר"ח גופא לומדים מהפסוק "מועדה" ושבעת הימים שאחר ר"ח נלמד ממ"ש"חגה" אולם קצת קשה דכאן שבעת הימים לא נכלל ר"ח בהדא, ובשאר החגים יש שבעה ימים בסך הכל ועדיין צ"ע.

(ב) המחבר כתב שם דיש מוסיפים מר"ח ומשמע דר"ח עצמו נכלל בהאיסור וכ"כ בהגה בדרשות מהר"ל, וכן כתב בסדר היום, וכ"כ בשער הכוונות דף פ"ח וכן פסק המ"ב סקנ"ח. אולם בשכנה"ג בהגהות ב"י אות כ"ו דמנהג פשוט בקושטא דאע"פ שנמנעים מלאכול בשר מר"ח ואילך, מ"מ בר"ח גופא אוכלים בשר, וכן כתב החיד"א בספרו מחזיק ברכה, וכ"כ בן איש חי פרשת דברים סעיף ט"ו, א"כ הספרדים דמחמירים שלא לאכול מר"ח ואילך, מ"מ בר"ח גופא אוכלים. ולפי דבריהם מוכרחים לבאר דברי הגמרא עפ"י דרכו של רבינו, דאם נאמר דהגמרא מיירי על ר"ח גופא וזה נלמד "מחגה" א"כ איך יכולים לומר בהיפוך ממש מדברי הגמרא, דר"ח מותר ושאר הימים אסור, ולפי דברי רבינו ניהא, דהגמרא מיירי על שאר הימים. אבל מ"מ סובר רבינו דר"ח גופא נלמד ממועדה, וע"כ כתב דזה סמך גדול למנהג האשכנזים.

(ג) רבינו סובר בזה כי אפילו למנהג בני ספרד שמקילים באכילת בשר בר"ח, הוא משום חיוב סעודה בר"ח, וא"כ אסור יותר מסעודה אחת. ולפי"ז אסור להם לאכול סתם בשר בלא סעודה וזה מחודש גדול למנהג בני ספרד.

נתבטל שם יין גם לענין זה, כמו שכת' התוס' לענין בישול נכרי (ע"ז לא:): אם כי היינו מפקפקים על הברכה, "מ"מ עפ"י רוב שותים הקאניאק בתערובות בתוך טהע (תה) וכה"ג ונותנים אותו לטעם בלבד, וגם חולשה בא לעולם אשר הדור חלוש מאוד כעין במקום חולי לא גזרו רבנן בס' תקנ"ד.

על כן מסתבר להקל"ג בפרט בתערובות אשר מערבין אותו בטעם או בחלב, וא"כ זה אשר אין גופו יין כי אם תולדה מהיין ובתערובות לצורך רפואה ליתן ליעף כח נראה להתיר, ובמהרה יבנה בהמ"ק ב"ב דילן כיר"א.

ואלו הצריכים לאכול בשר לרפואתם, כתבתי בגליון שיאכלו בלילה שאז אינו זמן הקרבה, ובלא"ה ברמז בערב תאכלו בשר, עכ"פ לזכרון ציון שלא ישכח.

בשר, ונהי שאין נוהגים להתיר, מ"מ חומרא בעלמא הוא, ולגבי קצת תולה התירו לאכול רוטב, ומבואר באו"ח סימן תקנ"א בפוסקים שתבשיל שיש בו טעם בשר הוה חומרא, וכש"כ בזה שאין טעם וריח יין ניכר כלל, וסימן זה בידך, דכל שבטל לגבי ברכה, בטיל גם לאיסור זה, כעין שכתבו התוס' בפ"ק דע"ז לענין בישול נכרי, ובאלו לחמניות שמברכים עליהם במ"מ, הרי זה קמחא עיקר, ואפילו למ"ד תבשיל אסור עיין מג"א סקכ"ט, התם ניכר שומן הבשר וטעמו משא"כ בזה שאין לו היכר יין כלל בלי ספק שמותר.

העיבר"י

שנו

לחקן מנעלים חדשים בבין המצרים

באו"ח סימן תקנ"א ס"ז איתא דאסור לחקן מנעלים חדשים בשבת זה, ויש להחמיר בזה מר"ח, וכתב הרמ"א דה"ה דאסור לקנותן.

הלכה זו תמוה כי במנעלים לא שייך שמחה כמוכח באו"ח סימן רכ"ג ס"ו, והלא מנעלים הכרחי הוא לאדם וכמו שאמרו בשבת דף קכ"ט דלעולם ימכור קורות ביתו ויקח מנעלים לרגלו, וגם לאומן ליכא בזה שמחה, ולמה יגרע מכל משא ומתן, ואפילו מוכרי אבנים טובות ומרגליות אין אסורים מצד הדין.

העיבר"י

שנו

עיסה שנילושה ביין אם מותר לאכול מר"ח אב

ע"ד. עיסה שנילושה ביין שקורין "נסך קוכע"ן" אם מותר לאכול מר"ח מנחם אב עד ת"ב. ונ"ל פשיטא שמותר, שהרי הטו"ז מתיר רוטב של

(א) עיין מה שמאריך בזה רבינו באו"ח ח"א סימן ס"ב ומביא שם מחלוקת הפוסקים מה לברך על הקאניאק, ורבינו סובר דצריך לברך עליו בפה"ג עי"ש.

(ב) לכאורה נראה דרבנו סובר דמותר לשתות י"ש מר"ח אב, ואפילו שלא בתערובת, שהרי כתב ובפרט בתערובת. משמע דמתיר אפילו בלא תערובת.

(ג) בעצם הנדון של שתיית י"ש העשוי מיין, הנה בשע"ת סימן תקנ"א סקי"א מביא בשם שו"ת אור נעלם דמתיר י"ש בתשעת הימים, ודן שם לענין עירוב יין בתבשיל, והשע"ת שם סובר דאין להתיר רק במקום מיחוש. ואין ברור בכוונתו אם מתמיר רק ביין שנתערב בתבשיל, או גם ביי"ש וצ"ע. והאור נעלם כותב הטעם שמותר לשתות י"ש משום דברכתו שהכל, וא"כ לפי דברי רבינו דברכתו בפה"ג גם לדידיה אסור. ורבינו סובר דגם אם ברכתו בפה"ג יכולים לשתותו בתשעת הימים, דכיון דהוה כזיעה ולא כיון. אולם בספר מקור חיים (להחנות יאיר) כתב דעד ז' אב מותר לשתות י"ש, ומז' אב אסור, וכספר יוסף אומן למהר"י יוזפא כתב שהמנהג הקדום לאסור י"ש, ואח"כ הקילו שלא כדין.

(ד) עיין בפמ"ג סימן תקנ"א ס"ק י"א במש"ז שכ' מינקת שחלב רע לתינוק כשאינה אוכלת בשר יש להקל אף בכשר בהמה. ולזה נתכוון רבינו לומר דעדיף שתאכל בלילה דלאו זמן הקרבה הוא, וע"ד שכת' במג"א שם ס"ק כ"ח כמי שאי אפשר לו לאכול מאכלי הלב יאכל בשר עוף שלא היו מקריבין ממנו קרבן.

(א) בט"ז שם סק"ט כתב בנתערב יין בתבשיל אע"פ שיש בו טעם יין מותר. ועיין בבאר היטב סקכ"ט הביא דברי הט"ז ומסיים ולמנהג הנ"ל יש להחמיר, וכוונתו למה שכתב שם המג"א בסקכ"ט דהאידינא נהגו לאסור אף תבשיל של בשר. ועיין בשע"ת שם שמביא משו"ת אור נעלם שמתיר ביין מעורב עם מים כל שנתערב יותר מכדי מזיגה, ובשע"ת הולק עפ"י דברי הבאר היטב הנ"ל. ואינו ברור בדברי רבינו, שכתב דכל שאבד ברכתו מותר, א"כ אפילו איכא טעמא דיין מותר, ואח"כ כתב שאין בו טעם וריח יין. וכנראה שמתיר אפילו אם איכא טעם יין, מ"מ הוסיף דבעוגה שבנידון דידן בודאי מותר, כיון שאין בו טעם וריח יין כלל.

צריך לברך שהחינו, א"כ אפשר דאסור לגרום
שחבירו יברך שהחינו וצ"ע.²

העיבר"^L

שנח

אם מותר לאכול בסעודה המפסקת
לביבות בחלב

ע"ד הספק אם מותר לאכול בערב ת"ב בסעודה
המפסקת לביבות בחלב, הנה בסימן תקנ"ב
במג"א סק"ד כתב בשם שבלי הלקט דאסור
לעשות לביבות הממולאים בגבינה, אמנם בחלב
נראה לי דמותר.

ועיין בשע"ת דמביא ראיות, וטעמא דמסתבר דרק
אכילה אסור, ושתייה אינה בכלל אכילה בזה,
והם תבשילין אסור ולא משקין, וא"כ החלב משקה
הוא,³ ועוד כי שתיתו הוא כמו שהוא חי, ואינה
צריכה בישול, ואע"ג דהתם בשו"ע סעיף ג' אוסר
בתבשילין מדבר שנאכל כמות שהוא חי, היינו דע"י

ומעשה שהיה אשר עני בן טובים לא היה לו מנעלים
שלמים וציותי לעשות לו מנעלים שלא לילך
קרוע, ושורש הלכה זו מביא בב"י דאסור משום
מנהג בשתי ומלבוש, אך במנעלים הנ"ל אם יסכימו
להתיר גם אני מן המתירים, ובמהרה בימינו יבנה
בית המקדש.⁴

העיבר"^L

שנח

אם מותר להמציא עצמו לברך שהחינו
בבין המצרים

באו"ח סימן תקנ"א ס"ז איתא דטוב ליהרהר מלומר
שהחינו בבין המצרים, אבל על פדיון הבן
אומרים כדי שלא יחמיץ המצוה ע"כ, א"כ מבואר
דאין לברך שהחינו רק במצוה עוברת כדי שלא
יחמיץ המצוה.

ויש להסתפק אם רשאי ליסע לקרובים בבין
המצרים,⁵ והספק הוא עפ"י מה דאיתא בסימן
רכ"ה ס"א דהרואה את חבירו לאחר שלושים יום

(א) הנה בב"י מבאר מה שכתב הטור בשם רבינו שב"ט דה"ה נמי כלים חדשים אסור לתקן בשבת שחל ט"ב להיות
בתוכה. ומביא הב"י בשם הירושלמי דהני נשי דנהיגא דלא למשתי מדעייל אב מנהגא. ותמה על רבינו שב"ט
שכתב דהאיסור הוא משום מיעוט שמחה תיפוק ליה מהטעם דכתב הירושלמי דמנהגא הוא, וע"ז מתרץ דהירושלמי
מיירי מר"ח וזה רק מנהגא. אולם בשבוע שחל בו אסור מטעם מיעוט שמחה. ולכאורה מדברי הב"י והטור משמע
דאוסרים בגדים חדשים דאיכא שמחה. ומה זה שייך למנעלים. אולם בב"י שם מביא בשם הרוקח וז"ל נראה דאסור
לתקן בגדים חדשים "ומנעלים חדשים" בשבת שחל ט"ב בתוכה עכ"ל, הרי דאסור גם מנעלים חדשים. ועפ"י פסק
בשו"ע דגם מנעלים אסור. ורבינו מסתפק דאין מיירי האיסור כאן, אם דוקא ביש לו מנעלים ורק רוצה חדשים, וזה
אסור משום מיעוט שמחה, אבל ביש לו רק מנעלים קרועים ואין לו מה ללבוש בודאי מותר, כיון שאין בזה שמחה,
ורק קונה כדי שלא ילך יחף, ועל כן מקשה רבינו למה סתם המחבר דאסור לתקן מנעלים חדשים, ולא ביאר דאם
אין לו מה ללבוש מותר, ובשו"ת אגרו"מ או"ח ח"ג סימן פ' מתיר לקנות נעלי בד לת"ב עצמו כיון דאין יכול לילך
יחף, ועיין עוד בזה בכף החיים סקצ"ז בשם רוח חיים דמי שאין לו מנעלים לת"ב מותר ללבוש חדשים ובלבד שלא
לילך יחף. והב"ח שם כתב דאסור לתקן מנעלים חדשים דאסור לעשות מלאכה לצורך תענוגי הגוף עיי"ש, וא"כ
מוכח דרק לצורך תענוגים אסור, אבל ביש לו מנעלים קרועים מהיכי תיתי לאסור, ולפי"ז גם באין לו בגדים מותר
ללבוש חדשים וצ"ע, ועיין ביד אפרים שם שכתב דתיקון מנעלים חדשים איכא בהו קצת שמחה עיי"ש.

(א) כוונתו דלקרובים בודאי שמח בראיתו כדאיתא שם בב"י ובפוסקים עיי"ש.

(ב) צד הספק לאיסור בזה הוא, דרק היכי שהמצוה נודמנה לו כגון פדיון הבן, אבל להמציא עצמו כדי לברך שהחינו
אולי אסור ונשאר בצ"ע, ובדעת תורה סוף סימן תקנ"א כתב דאם רואה חבירו יכול לברך שהחינו, אמנם הוא
מיירי שפגש את חבירו, וספקו של רבינו היא אם מותר לחבר להמציא עצמו, ועיי"ש בדע"ת הנ"ל דמביא בשם הדעת
קדושים (בוטשאטש) דגם ברואה פני חבירו לא יברך שהחינו, והדע"ת חולק עליו.

(א) בשערי תשובה סק"א מביא בשם המחזיק ברכה שמביא בשם שו"ת זרע אמת שאין לשתות קפה או תה. וע"ז
כתב המחז"ב דמותר, דרק אכילת תבשיל אסור ולא שתיה, ומביא ראיה מהגמרא בנדרים דף מ"ט דמשקה שחיממוהו
או הרתיחוהו לא מיקרי תבשיל. אמנם במ"ב סק"א כתב דחלב שנתבשל נקרא תבשיל ואסור. ואולי מחלק בין חלב
לשאר משקין שחלב רחוח טעם אחר לו. ומצאתי בדברי הלבוש סעיף ב' שכתב בפירושו "שחלב שנתבשל" הוא בכלל,

במג"א סק"ד לאסור בת"ב, אמנם בשבת מותר.⁶ ועל דרך זה נ"ל הענין שקרא רבי במגילת איכה היינו בדרך דרוש, אמנם בדברים רעים שארעו או דברים רעים שבירמיה אסור לקרותם, וראה איך הברכ"י קורא תגר על המעוררים בש"ק עד שלא מצא תקנה על המעוררים כפי בהפטרה של חזון, רק מצד עונג להם להקל משאת לבם, ועל דרך שהתירו להתענות בשבת קודש אם הוא עונג שלו והבו שלא להוסיף עלה, והקב"ה יקיים בנו בשמחה תצאון ובשלום ותכלון בב"א והפכתי אבלם לששון ושמחתים מיגונם, והכל מודים דבשבת וקראת לשבת עונג וגו' והרכבתיך על במתי ארץ וגו'.

העיבר"י

שם

7 לישב על הארץ בתשעה באב בלי הפסק בגד

בסימן תקנ"ט סעיף ג' איתא דיושבים בבהכנ"ס לארץ עד תפלת המנחה, וכתב בשע"ת שם סק"א בשם מקובלים שצריך שלא ישב לארץ בלי הפסק בגד, ולבאי שערים להאר"י זיע"א לא נודע מקומו, אם כי לא ראינו אינו ראה. מ"מ מסתבר דזה רק בחו"ל ואוקמי באתריה, משא"כ בארץ ישראל לא בעי הפסק, כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה וגו' משא"כ בחו"ל.⁸

העיבר"י

L

אולם אפשר לומר דכוונתו כמש"כ הבן איש חי פרשת דברים לענין אוכל חלב חמוץ שקורים בערבי "לבן", ובלשון אחר יגורטי דאסור, וזה כוונת הלבוש בחלב שנתבשל דהיינו שנהפך ללבן, ועל כרחך צריך לומר כן, דאל"כ למה המחז"ב לא מביא דעת הלבוש בזה, ורבינו סבר כדעת המחז"ב. (ב) עיין הערה א' ונראה שכוונתו שמחממו רק כדי שלא יתקלקל, אבל אם מבשלו הרבה ונהפך לסמיך, בזה אסור. ושוב ראיתי בספר החיים להגרש"ק בסימן תקנ"ב, כתב בפירושו דחלב שנתבשל לא הוה תבשיל, כיון שלא ניכר בישולו, ומבשלים זאת רק כדי שלא יתקלקל וכמש"כ רבינו.

(א) הט"ז שם סק"ב תמה ע"ז דהרי מחויב לאכול בשר משום כבוד שבת, וע"ז מתרין ביד אפרים בשם הבכור שור דשמחה לחוד ועונג לחוד, אולם רבינו מקשה דהרי מראה סימני אבלות כמש"כ המג"א דאע"ג דאין מצוה לאכול בשר בשבת, מ"מ אם מונע מחמת אבלות אסור, ובזה ליכא תירוץ הבכור שור.

(ב) הביאור הלכה שם ד"ה ולכן מביא בשם המאמר מרדכי לתמוה בזה כיון דצער לו ללמוד במה שאינם רגילים. ורבינו מוסיף בזה דהלא עצם הלימוד בדברים הרעים הוה צער, ועיין בסידור יעב"ץ שכתב וז"ל גם לעסוק בדברים הרעים בשבת לא שרי לדעתי כלל דלא כהמג"א. וזה כסברת רבינו.

(ג) עיין בשו"ת חת"ס יו"ד שמ"ו מה שהשיב לחותנו הגרע"א בהלכות שמחות ובתו"ד כתב וז"ל "ומו"ח הגאון דלא קפיד ולא קפדי" בהדי" יעבור עיונו כשובע שמחות או יניח הדברים עד ט"ב שחל בשבת הבע"ל, ואם אולי בין יהפך לששון ולשמחה א"כ גם יבולע המות לנצח ופשיטא דאין קפידא".

(א) המהרי"ל ישב על הארץ בלא הפסק כדאיתא בדרשות מהרי"ל הלכות ת"ב, והמג"א סק"ב כתב דמותר לישב על

בישול משתנה, משא"כ בחלב דמבשלין רק כדי שיהיה יותר מתקיים ולא יתקלקל, אבל במהות אינו משתנה ואינו ניכר בישולו,⁵ על כן נ"ל דמותר. ובזה מובן דברי רש"י בתענית (ל) שכתב שני תבשילין כגון בשר ודגים. וצ"ע מאי קמ"ל בזה. ונראה דרצה לומר דוקא מאכל ולא משקה.

העיבר"י

L

שם

TC אם מותר ללמוד בת"ב שחל בשבת

בענין ת"ב שחל בשבת אם מותר לו ללמוד, הנה הרמ"א בסימן תקנ"ג ס"ב דאם חל בשבת אין לומר פרקי אבות, ובמג"א שם סק"ז כתב בזה כמה שיטות ולבסוף מסיים וז"ל ול"נ להחמיר דהא יכול ללמוד דברים המותרים בת"ב וכן אשכחן בגמרא שקרא רבי במגילת איכה בת"ב שחל בשבת עכ"ל. אמנם הדבר תמוה אם אכילת בשר מחויב כדי שלא יהא זכר לאבלות כמו שמבואר בסימן תקנ"ב במג"א סק"יג דאסור למנוע מלאכול בשר בשבת זו, ואע"ג דאין חיוב לאכול בשר בשבת, מ"מ כיון שנמנע משום אבל עבירה היא בידו,⁸ וא"כ קל וחומר הוא דהרי כשלומד דברים הרעים יש התעוררות לאבל דהרי קורא דברים קשים ורעים שאירעו רח"ל.⁹ ולכן נראה שאסור ללמוד בהם בשבת כי אם דוקא הלכות או דרוש שאין בו זכר מהמאורעות, ואדרבה שמחה הם לו, כמובא לקמן סי' תקנ"ד